

**SOSYAL PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ
(REVİZE EDİLMİŞ FORMU)'NİN TÜRKÇE'YE
UYARLANMASI: GEÇERLİK VE GÜVENİLİRLİK
ÇALIŞMALARI**

Sinan DORA

132702

132702

Hacettepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı,
Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bilim Dalı İçin Öngördüğü
YÜKSEK LİSANS TEZİ
Olarak Hazırlanmıştır.

Ankara
Kasım, 2003

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Bu çalışma jürimiz tarafından Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalında
YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan N. Voltan-Acar

Prof. Dr. Nilüfer VOLTAN-ACAR

Üye [Signature]
Doç. Dr. Yasemin AKMAN

Üye [Signature]
Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM

Üye [Signature]
Yrd. Doç. Dr. Filiz BİLGE (Danışman)

Üye [Signature]
Yrd. Doç. Dr. Feride BACANLI

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

14.12.2003

[Signature]
Prof. Dr. Nuran ÖZYER
Enstitü Müdürü

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında elinden gelen her türlü desteği sağlayan danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Filiz BİLGE'ye; araştırmama ilişkin görüşlerinden ve yapıcı eleştirilerinden yararlandığım Sayın Prof. Dr. Nilüfer VOLTAN-ACAR'a, Sayın Doç Dr. Yasemin AKMAN'a, Sayın Doç. Dr. İbrahim YILDIRIM'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Feride BACANLI'ya ve istatistiksel konularda yardımlarından dolayı Sayın Doç. Dr. Selahattin GELBAL'a teşekkür ederim.

Envanterin çeviri aşamasında desteklerinden dolayı, Sayın Nilüfer VOLTAN-ACAR'a, Sayın Yrd. Doç Dr. Berrin BURGAZ'a, Sayın Dr. Gonca KIZILTAN'a, Sayın Uzman Psikolog Atiye YASSA'ya, Sayın Doç. Dr. İrfan ERDOĞAN'a, Sayın Prof. Dr. Deniz ALBAYRAK-KAYMAK'a teşekkür ederim.

Ayrıca, yüksek lisans döneminde ve tez aşamasında bana anlayış ve sabır gösteren eşim LALE'ye; manevi ve maddi desteğini eksik etmeyen dostum ERKAN'a; her zaman yanımda olan aileme; eşimin ailesine; Jülide ERDÖNMEZ'e; Zübeyde DOĞAN'a ;anlayışlı arkadaşım Araştırma Görevlisi Ahu'ya ve tüm Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalındaki Araştırma Görevlisi arkadaşlarıma ve yaşamımda önemli bir yeri olan İsmail ER'e teşekkür ederim.

ÖZET

Bu araştırmada, D’Zurilla ve Nezu (1990) tarafından geliştirilen ve Maydeu-Olivares ve D’Zurilla (1996) tarafından yeniden gözden geçirilen Sosyal Problem Çözme Envanteri Türkçe’ye uyarlanmış, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. SPÇE-R’nin orjinal formu 52 madde, 5 ölçek (Probleme Olumlu Yönelme-POY; Probleme Olumsuz Yönelme-POSY; Akılcı Problem Çözme-APÇ; İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım-İDY; Kaçınıcı Yaklaşım-KY) ve APÇ ölçeğinin 4 alt ölçeğinden (Problemin Tanımlanması ve Formüle Edilmesi; Alternatif Çözüm Yollarının Oluşturulması; Karar Verme; Çözümün Uygulanması ve Değerlendirilmesi) oluşmaktadır. Alınan yüksek sosyal problem çözme puanı daha yapıcı, etkili problem çözmeyi buna karşın alınan düşük sosyal problem çözme puanı faydasız, etkisiz problem çözmeyi ifade etmektedir.

SPÇE-R’nin geçerliğı farklı yöntemlerle (D’Zurilla ve ark. 1996) değerlendirilmiştir. İlk olarak, doğrulayıcı faktör analizi kullanılarak envanterin yapısal geçerliğı incelenmiştir. İkinci olarak, SPÇE-R’nin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Envanterin POY ve APÇ ölçekleri arasında ve POSY ölçeğı ile İDY ve KY ölçekleri arasında yüksek korelasyon katsayıları bulunmuştur. Üçüncü olarak, problem çözmeyi değerlendiren başka bir envanter olan Problem Çözme Envanteri (Heppner ve Petersen 1982)’nin ölçekleri ile SPÇE-R’nin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. İki envanterin ölçekleri arasında orta ve ortanın biraz üstünde korelasyon katsayıları elde edilmiştir. Dördüncü olarak, bazı değışkenler (olumlu psikoloji sağık gibi.) ile SPÇE-R ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenerek yordayıcı geçerlik değerlendirilmiştir. Son olarak, SPÇE-R’nin kapsam geçerliğini araştırmak için SPÇE-R ölçekleri ile diğer örtüşen ve farklı olan yapılar (iyimserlik, kötümserlik gibi.) arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

SPÇE-R için güvenilirlik katsayıları dört farklı örneklem (birbirinden bağımsız iki grup üniversite öğrencisi, orta yaşlı yetişkinler, yaşlı yetişkinler)

kullanılarak hesaplanmıştır. SPÇE-R ölçeklerinin her biri için yüksek iç tutarlık katsayıları .79 ile .95 arasında bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirlik katsayıları bir grup üniversite öğrencisi için .68 ile .91 arasında (3 hafta) bulunmuştur.

SPÇE-R'nin uyarlama çalışmalarında ilk olarak envanter Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümünde görev yapan iki öğretim üyesi ve aynı üniversitenin İngilizce Mütercim-Tercümanlık bölümünde görev yapan bir öğretim üyesi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. İkinci olarak Türkçe'ye çevirilen maddeler Amerika'da klinik psikoloji alanında uzmanlık derecesi almış bir psikolog tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilmiş ve daha sonra bu iki form karşılaştırılmıştır ve maddelerin anlam açısından eşdeğer olduğuna karar verilmiştir. Son olarak, Türkçe ve İngilizce formlar Edebiyat Fakültesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık bölümüne devam eden 10 öğrenciye uygulanmış ve envanterden alınan sosyal problem çözme puanları arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmıştır ve .82 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ışığında iki formun anlam açısından eş değer olduğuna karar verilmiştir.

Envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için 2002-2003 öğretim döneminde üniversitenin Eğitim, Edebiyat, Mühendislik, Fen, İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerine devam eden 689 öğrenciye SPÇE-R uygulanmıştır. Envanterin geçerlik çalışmaları için ilk olarak orjinal ve Türkçe formun faktör yapılarını karşılaştırmak için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucunda iki formun faktör yapılarının benzer olduğu görülmüştür ve farklı faktöre yerleşen ya da madde yükü .30'un altında 9 madde envanterden çıkartılmıştır. İkinci olarak, SPÇE-R'nin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmış ve katsayılar .49 (POY ölçeği ile APÇ ölçeği) ile -.15 (POY ölçeği ile İDY ölçeği) arasında bulunmuştur. Üçüncü olarak, SPÇE-R ölçekleri ile sosyal problem çözme ölçeği diğer bir envanter olan Problem Çözme Envanteri (Şahin ve ark. 1993)'nin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmış ve katsayılar -.44 ile .59 arasında bulunmuştur. Son olarak, ölçeklerden elde edilen toplam puanların cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek için t testi uygulanmıştır. POY

ölçeğinden alınan toplam puanlar ile KY ölçeğinden alınan toplam puanların cinsiyet açısından farklılaştığı görülmüştür.

SPÇE-R'nin güvenilirlik çalışmaları için envanterin tümünün ve ölçeklerin iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır. Envanterin tümü için iç tutarlık katsayısı .74 ve ölçeklerin iç tutarlık katsayısı .36 (POY ölçeği) ile .90 (APÇ ölçeği) arasında bulunmuştur. Son olarak, madde-toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. POY ölçeği için madde-toplam korelasyon katsayıları POY ölçeği için .36 ile .43 ve KY ölçeği için .70 ile .29 arasında bulunmuştur. KY ölçeğinin 10. maddesinin katsayısı .30'un altında olduğu için envanterden çıkartılmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre, envanter 43 maddeden oluşmakta ve 5 ölçeğe sahiptir. Envanterin geçerli ve güvenilir olduğu ileri sürülebilir. Bu bulgular ışığında envanterin ölçek madde sayılarının dengelenmesi ve farklı örneklemelere envanterin uygulanması gibi önerilerde bulunulmuştur.

SUMMARY

In this research, Social Problem Solving Inventory, which was developed by D'Zurilla and Nezu (1990) and revised by Maydeu-Olivares and D'Zurilla (1996), was adapted to Turkish and its validity and reliability analysis were studied. Original form of SPSI-R was composed of 52 items. It is 5-point likert type inventory and has five scales (Positive Problem Orientation-PPO; Negative Problem Orientation-NPO; Rational Problem Solving-RPS; Impulsive / Carelessness Style-ICS; Avoidance Style-AS) and four subscales of RPS scale (Problem Definition and Formulation; Generating of Solutions; Decision Making; Solution Implementation and Verification). Higher Social Problem Solving scores indicate more constructive, effective, or facilitative problem solving, whereas lower scores indicate more defective, ineffective, or dysfunctional problem solving.

The validity of the SPSI-R was evaluated in several different ways (D'Zurilla and etc. 1996). First structural validity of the inventory was verified using conformity factor analysis. Second, the intercorrelations among the SPSI-R scales were calculated. PPO and RPS scales were highly correlated with each other whereas NPO scale was highly correlated with ICS and AS scales. Third, the validity of the SPSI-R was assessed by examining the relations between the SPSI-R scales and another measure of social problem solving-Problem Solving Inventory (Heppner and Petersen 1982). The correlations between four PSI scales and SPSI-R scales were found significant and range from moderate to moderately high. Fourth, predictive validity was evaluated by studying relations between the SPSI-R scales and some variables (Positive psychological well-being etc.). Finally, convergent and discriminant validity were investigated by examining the relations between the SPSI-R scales and other overlapping and divergent constructs (Optimism etc.).

The reliability estimates for the SPSI-R in four different samples (two independent samples of college students, middle-aged adults, and elderly adults) were computed (D'Zurilla and etc. 1996). All five scales of the SPSI-R presented high

internal consistency, which was range from .79 (PPO scale) to .95 (RPS scale). The test-retest reliability estimates (3 weeks) for one of the college samples were found .68 to .91.

For the adaption of the SPSI-R to Turkish, first, English form of inventory was translated into Turkish by two lecturer in Hacettepe University Education Faculty Psychological Counseling and Guidance Department and in the same university lecturer in English Translation and Interpretation Department in Letter Faculty. Secondly, this form was translated into English by clinical psychologist, who took specialist degree from one of American University. Each form was compared to each other according to the meaning of items and decided that they were equivalence. Finally, Turkish and English form of inventory was utilized 10 students from English Translation and Interpretation Department in Letter Faculty and the correlation of each form of social problem solving scores were calculated (.82). In the light of the results, it was decided that they were equivalence.

For the validity and reliability analysis, SPSI-R was utilized 689 students who were attending Education, Letter, Engineering, Science, Economic and Administrative Sciences Faculties in Hacettepe University in 2002-2003 term. First for the validity analysis, factor analysis were done for comparing each form of factor constructs. Items which placed the different factor and its factor loading under .30 was taken out from inventory. Second, the intercorrelations among the SPSI-R scales were calculated and it was found .49 (PPO scale between RPS scale) and -.15 (PPO scale between ICS scale). Third, correlation between the SPSI-R scales and another measure of social problem solving-Problem Solving Inventory (Şahin and etc. 1993) was calculated and it was found -.44 to .59. Finally, t test was utilized to evaluate whether its scales scores was changing according to sex. It was found that PPO scale scores and AS scale scores was changing according to sex.

For the reliability analysis, internal consistencies of whole inventory and its scale were calculated and it was found .74 for the whole inventory and was found for the scales range from .60 (PPO scale) to .90 (RPS scale). Finally, item-total

correlations were calculated and it was found range from .36 between .43 for PPO scale to .70 between .29 for AS scale. Item 29 was taken out from inventory because item loading was under .30.

Result of the validity and reliability analysis, inventory was composed of 43 items and has 5 scales. It was suggested that inventory was reliable and validity. For the further investigation in the light of the findings, some proposals, like decreasing gap between scales' item numbers, using different samples, was offered.

İÇİNDEKİLER

SAYFA

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	ii
SUMMARY.....	v
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar	xi
ŞEKİLLER.....	xiii

BÖLÜM I

GİRİŞ	1
Problem	3
Alt Problemler.....	3
Tanımlar	4
Sayıtlar	4
Sınırlılıklar	5
Araştırmanın Gereçesi ve Önemi	5

BÖLÜM II

İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR	7
Davranışçı Yaklaşımına Göre Problem Çözme	7
Gestalt Yaklaşımına Göre Problem Çözme	8
Bilişsel Yaklaşımına Göre Problem Çözme.....	10
İlgili Araştırmalar.....	11

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	20
Evren ve Örneklem	20

Veri Toplama Araçları	20
1.Sosyal Problem Çözme Envanteri-R (SPÇE-R)	21
SPÇE-R'nin Geliştirilmesi.....	21
SPÇE-R'nin Güvenilirlik Çalışmaları.....	23
SPÇE-R'nin Geçerlik Çalışmaları.....	24
SPÇE-R'nin Puanlanması ve Yorumlanması.....	27
2.Problem Çözme Envanteri (PÇE)	28
PÇE'nin Geliştirilmesi	28
PÇE'nin Güvenilirlik Çalışmaları	28
PÇE'nin Geçerlik Çalışmaları.....	29
İşlem Yolu.....	29
Çözümleme Yöntemleri	30

BÖLÜM IV

BULGULAR

SPÇE-R'nin Çeviri Eşdeğerliği İle İlgili Bulgular.....	31
SPÇE-R'nin Geçerlik Çalışmaları İle İlgili Bulgular.....	32
SPÇE-R'nin Güvenilirlik Çalışmaları İle İlgili Bulgular.....	37
SPÇE-R'nin Puanlanması İle İlgili Bulgular	41

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM.....	42
------------------------	----

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER.....	47
------------------------	----

KAYNAKLAR	49
-----------------	----

EKLER

EK-1 Örneklem Çapını Hesaplama Formülü

EK-2 SPÇE-R'nin Yönergesi

EK-3 Standart Puanlar Tablosu

EK-4 SPÇE-R'den Örnek Maddeler

EK-5 SPÇE-R'den Çıkarılan Maddeler

TABLOLAR

SAYFA

TABLO-1 Araştırma Örneklemini Oluşturan Fakülteler, Öğrencilerin Fakülteler ve Cinsiyete Göre Dağılımı	20
TABLO-2 SPÇE-R'nin Dört Farklı Faktör Modeli Yerleşimi ve Açıkladıkları Varyans Yüzdeleri	22
TABLO-3 SPÇE-R'nin Ölçekleri ve Maddelerin Ölçeklere Göre Dağılımı	23
TABLO-4 SPÇE-R'nin Güvenilirlik Çalışmaları İçin Hesaplanan Korelasyon Katsayıları.....	24
TABLO-5 SPÇE-R'nin Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	25
TABLO-6 SPÇE-R'nin Ölçekleri İle PÇE'nin Ölçekleri ve Toplam Puanları Arasındaki İlişkiler.....	25
TABLO-7 SPÇE-R'nin Ölçeklerinin Olumlu Psikolojik Sağlık ve Sosyal Yeterlilikle İlişkileri	26
TABLO-8 SPÇE-R'nin Çeşitli Yapılarla Arasındaki Korelasyon Katsayıları	27
TABLO-9 SPÇE-R'nin Faktör Analizi Sonuçları	33
TABLO-10 SPÇE-R'nin Faktörlerinin Açıkladıkları Varyans Yüzdeleri ve Özdeğerleri	34

TABLO-11 SPÇE-R'nin Ölçekleri, Maddelerin Ölçeklere Göre Dağılımı	35
TABLO-12 SPÇE-R'nin Ölçekleri Arasındaki İlişkileri	36
TABLO-13 Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre SPÇE-R'nin Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları ve “t” Değerleri	37
TABLO-14 SPÇE-R'nin Ölçekleri İle PÇE'nin Ölçekleri Arasındaki İlişkiler	37
TABLO-15 SPÇE-R'nin Ölçeklerinin İç tutarlık Katsayıları	37
TABLO-16 POY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları	38
TABLO-17 POSY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları	38
TABLO-18 APÇ Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları	39
TABLO-19 KY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları	40
TABLO-20 İDY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları	41

ŞEKİLLER**SAYFA**

ŞEKİL-1 Problem Çözme Süreci 10

ŞEKİL-2 Uyum Kontrolü Yaklaşımı 13

BÖLÜM I

GİRİŞ

Kişiler yaşamlarında her zaman problemlerle karşılaşır. Örneğin, işyerinde amirle iletişim çatışması yaşamak, kapalı ortamda kalamamak, isteklerini dile getirmede güçlük yaşamak gibi.

Hemen her zaman yaşanan bu durumlar araştırmacıların ilgisini çekmiş ve bazı araştırmacılar tarafından ele alınmış ve tanımlanmıştır. Morgan (1981:149)'a göre, temelde bireyin hedefe ulaşmada engellenme ile karşılaştığı bir çatışma durumudur. Glass (1986:366)'a göre, amacın gerçekleştirilmesini önleyen engellerin yaşandığı durumdur. Heppner ve Krauskopf (1987)'a göre ise, kişinin içsel ve dışsal taleplerine tepki verme durumudur. D'Zurilla ve Nezu (1987)'ya göre ise, etkili olmak ya da uyum sağlamak için tepki gerektiren durumdur.

Yukarıdaki tanımlar değerlendirildiğinde Morgan (1981:149), Glass (1986:366) problem durumunda bir engelin varlığından; D'Zurilla ve Nezu (1987) ise uyum sağlayıcı tepkinin varlığından söz etmektedirler. Mayer (1983) ise Heppner ve Krauskopf (1987)'un problem tanımının her yaşam olayını problem olarak tanımlamalarına yönelik eleştiride bulunmuştur (Akt. D'Zurilla ve Nezu 1987).

Problem kavramını bazı araştırmacılar da özelliklerine dayanarak kendi içlerinde çeşitlerine ayırmışlardır. Bunlardan Anderson (1990) problemleri, rutin ve yaratıcı olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Rutin problemler, kişinin tepki göstermeye hazır olduğu problemlerdir; örneğin bir arkadaşına telefon etmek gibi. Bu görevler o kadar rutindir ki problem olarak düşünülmez ve dikkate alınmaz. Yaratıcı problemler ise yaratıcı tepkiler gerektirmektedirler; örneğin iki bilinmeyenli bir denklemi çözmek gibi.

Wickelgren (1973) ise problemi, formal ve formal olmayan problemler olarak ikiye ayırmıştır. Formal problemler, “bulma” ve “ispatlama” gibi özellikle matematiksel işlemleri gerektiren problemlerdir. Bu tür problemlerde, ilk olarak problem hakkında “sayıtlılar” verilir ve problemi çözmek için uygun “işlemler” uygulanır. Formal olmayan problemler ise gerçek yaşam problemlerini içermektedir; örneğin, X ve Y evlenmeli mi? gibi (Akt. Heppner ve Krauskopf 1987).

Newell ve Simon (1972) problem kavramını, tanımlama biçimlerine dayanarak ikiye ayırmışlardır. Bunlar, iyi tanımlanmış (well-defined) problemler ve iyi tanımlanmamış (ill-defined) problemlerdir. Buna göre örneğin, bir fizik problemi gibi iyi tanımlanmış problemlerde çözüme yolu gidiş belirgindir; buna karşın örneğin, evlenilecek kişinin nasıl seçileceği gibi iyi tanımlanmamış problemlerde çözüme gidiş yolu belirgin değildir.

Görüldüğü gibi Wickelgren (1973)’in formal olmayan ve Newell ve Simon (1972)’un iyi tanımlanmamış problem çeşitleri birbirleriyle benzerdir. İkisi de gerçek yaşamdan kaynaklanan problemleri içermektedir.

Heppner ve Krauskopf (1987) ise problem kavramını zorluk seviyelerine göre ikiye ayırmaktadırlar. Bunlar, herkes tarafından kabul edilen objektif zorluk ve kişi tarafından algılanan subjektif zorluktur. Kişiler günlük yaşantılarında karşılaştıkları bir problemi birbirlerinden farklı değerlendirebilirler. Bazıları karşılaştığı bu problemin üstesinden gelebilecek becerilere sahip olduğuna inanırken buna karşın bazıları karşılaştıkları bu problemin üstesinden gelebilecek beceriye sahip olmadıklarına inanabilirler. Kişinin kendisini etkili ya da etkisiz problem çözen olarak değerlendirmesi problem çözme performansını doğrudan etkilemektedir. Kısacası, problem kavramının bir bütün olarak tanımlandığı gibi çeşitlerine ayırarak ya da zorluk seviyelerine göre de tanımlandığı görülmektedir.

Kişi hayatı boyunca karşılaştığı gerçek yaşam problemlerini yaşamdan doyum sağlamak ve mutlu olmak için çözmek zorundadır. Problemin çözümü için kişinin gösterdiği bazı tepkiler etkili, bazı tepkiler etkisizdir. Önleyici ruh sağlığı

hizmeti olan psikolojik danışmanın amacı, kişinin kendi problemlerini kendisinin çözebilmesi için objektif davranma ve etkin problem çözme yollarını öğrenmesine yardımcı olmaktır.

Heppner ve Krauskopf (1987)'a göre kişilerin psikolojik danışmaya gerek duymalarının nedeni, karşılaştıkları problemlerle ilgili kodlama (encoding), hedef (goal), eylem (action) süreçlerinde yaşadıkları yetersizliktir. Etkili bir psikolojik danışma yardımının amacı, problem çözme etkinliğinde bilişsel ve davranışsal eksiklikleri ortadan kaldırmak ya da azaltmaktır.

Psikolojik danışmanın, danışanın problem çözme etkinliğindeki eksiklikleri belirleyebilmesi için onun problem çözme beceri değerlendirmesi ile problem çözme becerilerini kullanma strateji ve yöntemlerini değerlendirmesi gerekmektedir. Bunu gerçekleştirmek için envanterler geliştirilmiştir. Bu envanterlerden biri, Heppner ve Petersen (1982) tarafından geliştirilen Problem Çözme Envanteri (PÇE)'dir. Bu envanterin Türk üniversite öğrencileri için uyarlama, güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları Taylan (1990) ve Şahin, Şahin ve Heppner (1993) tarafından yapılmıştır.

Bu çalışmada ele alınan Sosyal Problem Çözme Envanteri-R (SPÇE-R) ise D'Zurilla ve Nezu (1990) tarafından geliştirilen ve daha sonra Maydeu-Olivares ve D'Zurilla (1996) tarafından yeniden gözden geçirilmiştir. Araştırmada bu envanterin Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları yapılmıştır.

Problem

Sosyal Problem Çözme Envanteri-R Türk toplumu için güvenilir ve geçerli bir araç mıdır?

Alt Problemler

Probleme dayalı olarak geliştirilen alt problemler aşağıda verilmiştir:

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

1. Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin geçerlik düzeyi nedir?
2. Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin güvenilirlik düzeyi nedir?

Tanımlar

Bu araştırmada geçen kavramlar şöyle tanımlanmıştır:

Sosyal Problem Çözme: Kişinin gerçek yaşamında karşılaştığı problemlere yönelik olarak değerlendirmeleri ve bu değerlendirmeleri ile ilgili olarak yararlı ya da yararsız kullandığı problem çözme becerilerini kullandığı süreçtir. Bu envanterden kişi ne kadar çok yüksek puan alıyorsa probleme ve problem çözme becerilerine yönelik olumlu değerlendirmelere sahiptir ve akılcı problem çözme becerilerini kullanıyordur. Tersine kişi ne kadar düşük puan alıyorsa problem ve problem çözme becerilerine yönelik olumsuz değerlendirmelere sahiptir ve dolayısıyla etkisiz problem çözme becerilerini kullanmaktadır.

Güvenilirlik: Aynı kişilerin farklı zamanlarda ve benzer koşullarda bir ölçme aracından aldıkları puanlar arasındaki kararlılık (Özgüven 1994; Baykul 2000), tutarlılık (Anastasi 1959; Cohen ve arkadaşları 1996; Öner 1997; Turgut 1997; Özdamar 1999; Baykul 2000), duyarlılık (Baykul 2000) ve değişmezlik (Öner 1997) derecesidir. Kişilerin farklı zamanlarda aldıkları puanlar arasındaki güvenilirlik katsayısı (korelasyon katsayısı) iki uygulamanın ne derece tutarlı, kararlı ve değişmez olduğunu göstermektedir.

Geçerlik: Bir ölçme aracının ölçmek üzere hazırlanıldığı amacını ölçme derecesidir (Turgut 1997).

Sayıltı

Araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'ni içtenlikle ve doğru olarak yanıtladıkları varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlılıkları aşağıda verilmiştir:

1) Araştırmanın örneklemi, 2002-2003 eğitim-öğretim yılında Hacettepe Üniversitesi Beytepe Kampüsünde örgün eğitim veren Eğitim Fakültesi, Mühendislik Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Fen Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi öğrencilerinden seçkisiz yolla alınmış 689 kişiden oluşmaktadır. Dolayısıyla elde edilecek bulgular, bu öğrencilere benzer özellikteki kişilere genellenebilir.

2) Araştırmada ölçülmesi amaçlanan “sosyal problem çözme” kavramı, Sosyal Problem Çözme Envanteri-R maddeleri ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın Gerekçesi ve Önemi

Sosyal problem çözme, kişinin günlük hayatta karşılaştığı problemleri çözme sürecidir. Etkili problem çözenler olarak adlandırılan grup, bir problemle karşılaştığında problemin üstesinden gelme konusunda kendisine güvenmekte ve problemin üstesinden gelebilmektedirler (Maydeu-Olivares ve D’Zurilla 1996).

Buna karşın etkisiz problem çözenler olarak adlandırılan grup günlük yaşamda karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelme konusunda kendilerine güvenmemektedir. Bu kişiler, problemle karşı karşıya kaldıklarında çaresizlik, panik, kaygı gibi olumsuz duygular yaşamaktadırlar. Onlar, lumsuz duygularla etkili baş edememekten dolayı ya problem çözme girişiminde bulunmamakta ya da girişimleri yetersiz olmaktadır. Böylelikle çözülemeyen problemler artmakta ve sonunda kişinin ruh sağlığı bozulmaktadır.

Yaşamlarında karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelemeyen bu kişilerin bir kısmı psikolojik yardım istemektedirler. Psikolojik danışmanın bu kişilere yardımcı olabilmesi için onların problem çözme süreçlerindeki yetersizliklerini

belirlenmesi gerekmektedir. Sosyal Problem Çözme Envanteri-R psikolojik danışmana, danışanın problem çözme davranışı ile ilgili veriler sağlayabilir.

Çağımızda ülkelerin dünya üzerindeki söz haklarını bilimsel ve teknolojik üstünlükleri belirlemektedir. Bilimsel bilgilerin üretilmesinde ve aktarılmasında üniversitelerin önemli bir yeri bulunmaktadır. Ülkemizdeki üniversiteler toplumumuzun bilgi ve teknoloji ihtiyacını karşılayacak insan gücünü yetiştirmektedir. Bu anlamda üniversite öğrencilerinin üniversitedeki eğitimden verim sağlayabilmeleri için yaşamlarında karşılaştıkları problemlerin üstesinden gelebilecek yeterlilikte olmaları gerekmektedir. Üniversite öğrencilerine psikolojik yardım veren birimler Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin sağladığı verilerden yararlanarak, etkisiz problem çözme becerilerine sahip üniversite öğrencilerine yönelik psikolojik yardım verebilirler ve çeşitli eğitim programları hazırlayabilir. Türkçe'ye uyarlanan bu Sosyal Problem Çözme Envanteri-R psikolojik danışmanlar ve benzeri hizmetler veren diğer profesyonel kişilerin, danışanların sosyal problem çözme düzeylerini belirleyebilmelerine yardımcı olabilir.

Bu araştırma, Sosyal problem çözme modeline (Maydeu-Olivares ve D'Zurilla 1997) dayanan Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin Türkçe'ye uyarlanması ile ilgili olarak yapılan ilk çalışmadır. Bu yüzden, Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin Psikolojik Danışma ve Psikoloji alanına kazandırılmasını sağlayan ilk çalışma olması nedeniyle de bir öneme sahiptir.

BÖLÜM II

İLGİLİ KURAMSAL ÇERÇEVE VE ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde öncelikle problem çözme kavramı, Davranışçı yaklaşım, Gestalt yaklaşımı ve Bilişsel yaklaşım açısından ele alınmıştır. Daha sonra sosyal problem çözme ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir.

Davranışçı Yaklaşımına Göre Problem Çözme

Davranışçı yaklaşımın temsilcilerinden Thorndike'ye göre psikoloji sadece gözlenebilen davranışlarla uğraşmalıdır; yani zihinsel ya da bilinç deneyimleri psikolojinin araştırma alanına girmemelidir ve davranışlar, uyaran-tepki zinciri şeklinde ele alınmalıdır. Davranışçı yaklaşım sadece problem çözme davranışına yönelik deneyler gerçekleştirmemiştir. Bu yüzden, davranışçı yaklaşımın problem çözme davranışını anlamak açısından bazı deneyleri incelemek gereklidir. Bunlardan biri olan Thorndike'nin gerçekleştirmiş olduğu deneydir, bu deneyde aç bir kedi kapısında birden fazla açma mandalı olan bir kafese, bir miktarda yiyecek de kafesin dışına konulmuştur. Kedi, ilk olarak yiyeceğe doğru rastlantısal girişimlerde bulunmuştur. Bu rastlantısal girişimler azalarak kapıdaki mandalları açmaya kadar devam etmiştir. Görüldüğü gibi yiyecek (uyaran) problem, yiyeceğe ulaşmak kedinin çabaları (tepki) problem çözümü olmaktadır (Schultz 1981).

Thorndike'ye benzer olarak Watson'a göre insan davranışları uyaran tepki zinciri içerisinde ele alınmalıdır. Watson, daha karışık tepkilere hareket (act) adını vermiştir ve şu şekilde gruplandırmıştır: İçsel ve dışsal; öğrenilmiş ve öğrenilmemiş hareketler. İçsel hareketler gözlenemez olduğu için bunları psikolojinin dışında tutulması gerektiğini ileri sürmüştür (Schultz 1981).

Watson'un yaklaşımı şu şekilde yorumlanabilir, kişinin problemi ve problem çözme becerilerini geçmiş yaşantılarına göre nasıl değerlendirdiği, problemi nasıl tanımladığı, alternatif çözüm yollarını nasıl oluşturduğu, nasıl karar verdiği gözlenemediği için psikolojinin dışında tutulmalıdır. Buna karşın kişinin problem çözümünü uygulamaya koyması gözlenebilir bir davranış olduğu için psikolojinin kapsamına alınmalıdır.

Gestalt Yaklaşımına Göre Problem Çözme

Davranışçı yaklaşımın davranışı, uyarıcı ve tepkilere bölmesine karşı çıkan Bilişsel yaklaşımın başlangıcı sayılabilecek Gestalt yaklaşımına göre, problem çözme bütünün parçaları arasındaki ilişkilerin bir anda algılanmasıyla meydana gelmektedir. Bu bir anda meydana gelen algılamaya farkındalık denilmektedir yani problem çözme farkındalık kazanmadır (Bourne 1986).

Problem çözmeyi incelemek amacıyla Kohl tarafından gerçekleştirilen deneyde, bir kafeste bulunan bir şempazeden kafesin dışındaki mizlara ulaşması istenmiştir. Bunu gerçekleştirmesi için şempanzeye boyları mizlara yetişmeyen iki adet sopa verilmiştir. Kafes içindeki şempanze, ilk önce sopalardan birisiyle mizlara ulaşmayı denemiş ama başarısız olmuştur. Daha sonra birdenbire bu iki sopayı birleştirerek mizlara ulaşabilmiştir. Buradaki problemin çözümü yani şempanzenin sopaları birleştirerek mizlara ulaşabilmesi ilişkilerin bir anda algılanması (farkındalık) sonucunda gerçekleşmiştir (Akt. Benjafield 1992).

Gestalt yaklaşımı, Bilişsel yaklaşım kadar açıklayıcı olmasa da problem çözme sürecinin işleyişini aşamalar halinde ortaya koymuştur. Problem çözmenin basamaklar halinde ilk defa ortaya konması Wallas (1926) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Gestalt Yaklaşımında Problem Çözme Süreci

Wallas (1926)'a göre problem çözme süreci değişmez dört aşamadan oluşmaktadır: Hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve sonuçların doğrulanması. Kohl tarafından gerçekleştirilen deney, Wallas (1926)'ın ileri sürdüğü aşamalardan oluşan problem çözme süreci şu şekilde ifade edilmiştir (Akt. Benjafield 1992):

- a) **Hazırlık Aşaması.** Problem çözenin bu aşamasında, problem çözen problemin varlığını fark etmektedir ve problemi çözmek ve anlamak için ilk girişimleri gerçekleştirmektedir. Yukarıda verilen deneye göre değerlendirildiğinde, şempanze kafesin dışındaki muzları fark etmiş ve elindeki sopalarla muzlara ulaşmaya çabalamıştır.
- b) **Kuluçka Aşaması.** Problem çözen eğer başlangıçtaki girişimlerde yani hazırlık aşamasında başarısız olmuşsa, problemden bir süre uzak durabilir. Problem çözen, bilinç seviyesinde problemle ilgili olarak çalışmamaktadır. Buna karşın, bilinç dışında problemle ilgili çalışmaya devam etmektedir. Yukarıda verilen deneye göre değerlendirildiğinde, şempanze bir süre muzları elde etme çabasından vazgeçmiştir.
- c) **Kavrama Aşaması.** Farkındalık anlamına gelmektedir. Bilinç dışında yapılan işlemler sonlandırılmış ve cevap bilinç düzeyine getirilmiştir. Yukarıda verilen deneye göre değerlendirildiğinde, şempanze iki sopayı birleştirerek muzlara ulaşmıştır.
- d) **Sonuçları Doğrulama Aşaması.** Farkındalığın doğrulanmasını ifade etmektedir. Genel olarak bu aşama en son gerçekleştirilir.

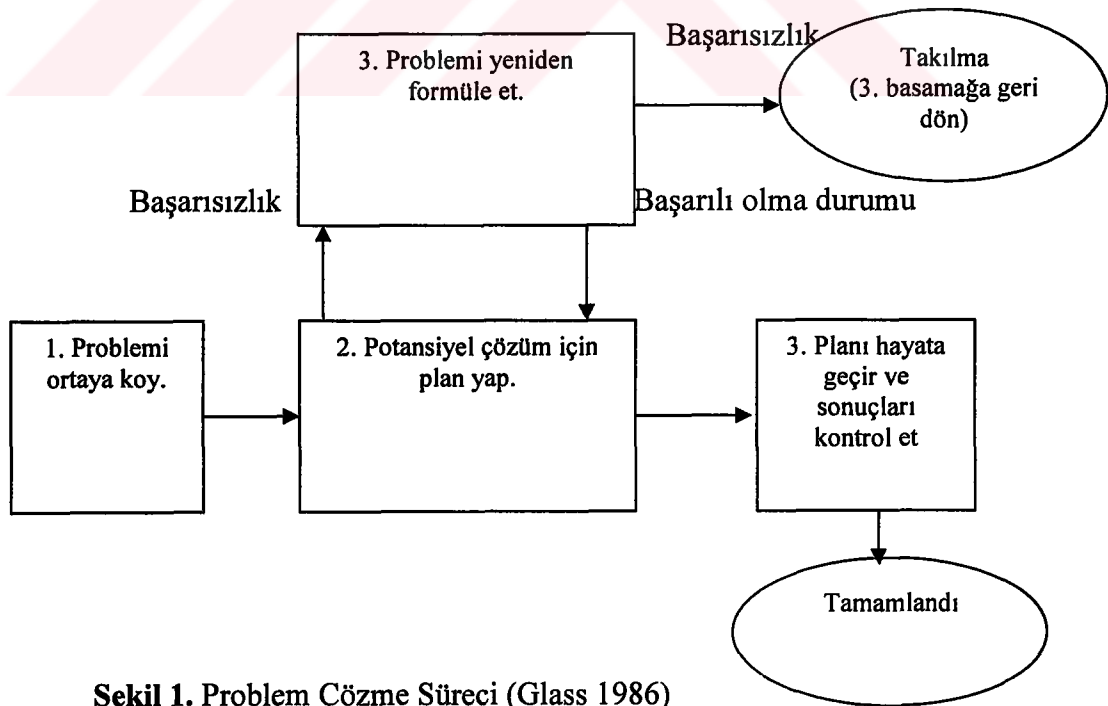
Problem çözme ile ilgili olarak bu iki yaklaşım tarafından gerçekleştirilen deneylerden elde edilen bilgi ve genellemeler yararlı bilgiler sağlamıştır. Böyle olmasına rağmen iki yaklaşım da genel bir problem çözme modeli oluşturma konusunda yetersiz kalmışlardır.

Bilişsel Yaklaşım Göre Problem Çözme

Genel olarak Bilişsel yaklaşımda algılama, bellek, dikkat, düşünme, öğrenme ve problem çözme gibi zihinsel konular oldukça kapsamlı ele alınmıştır. Bilişsel yaklaşımda problem çözme ile ilgili birden çok yaklaşım bulunmaktadır.

Problem çözme süreçleri çeşitli araştırmacılar tarafından ele alınmıştır. Lange (1993)'e göre problem çözme süreci, problemi anlamak, alternatif hipotezler oluşturmak ve bunların arasından seçim yapmak, çözümleri uygulamak ve kontrol etmek basamaklarından oluşmaktadır. Holyack (1995)'a göre ise problem çözme süreci dört basamaktan oluşmaktadır (Şekil 1):

- 1) Hedefin belirlenmesi.
- 2) Alternatiflerin oluşturulması.
- 3) Gerekliyse problemin yeniden tanımlanması.
- 4) Seçilen alternatifin uygulanması ve sonucunun değerlendirilmesi.

Şekil 1. Problem Çözme Süreci (Glass 1986)

Problem çözüme sürecine yeni bakış açıları getiren Newell ve Simon, iki yaklaşım ileri sürmüştür. Bunlar, Araç-Sonuç Analizi ve Üretim Sistemi yaklaşımlarıdır (Akt. Holyack 1995).

Araç-Sonuç Analizi yaklaşımında, problem çözüme sürecinde mevcut durum ile hedef arasında farklılıklar devamlı olarak araştırılıp belirlenmekte ve bulunan bu farklılıkları azaltmaya yönelik işlemlerin (operation) neler olduğu araştırılmaktadır. Araç-Sonuç Analizi adı verilen problem çözüme süreci şu basamaklardan oluşmaktadır (Newell ve Simon 1972):

- 1) Bir hedefin ya da hedefin bir parçası olan alt hedeflerin belirlenmesi.
- 2) Mevcut durum ile hedef ya da hedefin bir parçası olan alt hedefler arasındaki farklılıkların belirlenmesi.
- 3) Belirlenen bu farklılıkları azaltacak ya da ortadan kaldıracak işlemin bulunması.
- 4) Üçüncü basamaktaki işlemin uygulanması.
- 5) Tüm alt hedeflere ve asıl hedeflere ulaşıncaya kadar 2'den 4'e kadar basamakların tekrarlanarak uygulanması.

Newell ve Simon (1990), daha önceden ileri sürdükleri Araç-Sonuç Analizi yaklaşımının oldukça soyut olduğunu ileri sürmüşlerdir ve Üretim Sistemi Yaklaşımını ortaya koymuşlardır. Bu yaklaşıma göre problem çözüme süreci, koşul-eylem formüllerinden meydana gelmektedir ve şu basamaklardan oluşmaktadır (Akt. Holyack 1995).

- 1) Koşullarla eylemlerin eşleştirilmesi.
- 2) Eğer birden fazla koşul-eylem eşleştirmesi varsa bunlardan bir tanesi seçilmesi.
- 3) Seçilen koşul-eylem eşleştirmesinin işleme koyulması
- 4) 1. basamağa dönülmesi.

Tipik bir üretim sistemi şöyle olabilir:

EĞER bir fırçanız varsa

ve boyanız varsa

ve boyanacak bir duvarınız varsa

ve duvarınız genişse

ve hedefiniz duvarı boyamaksa

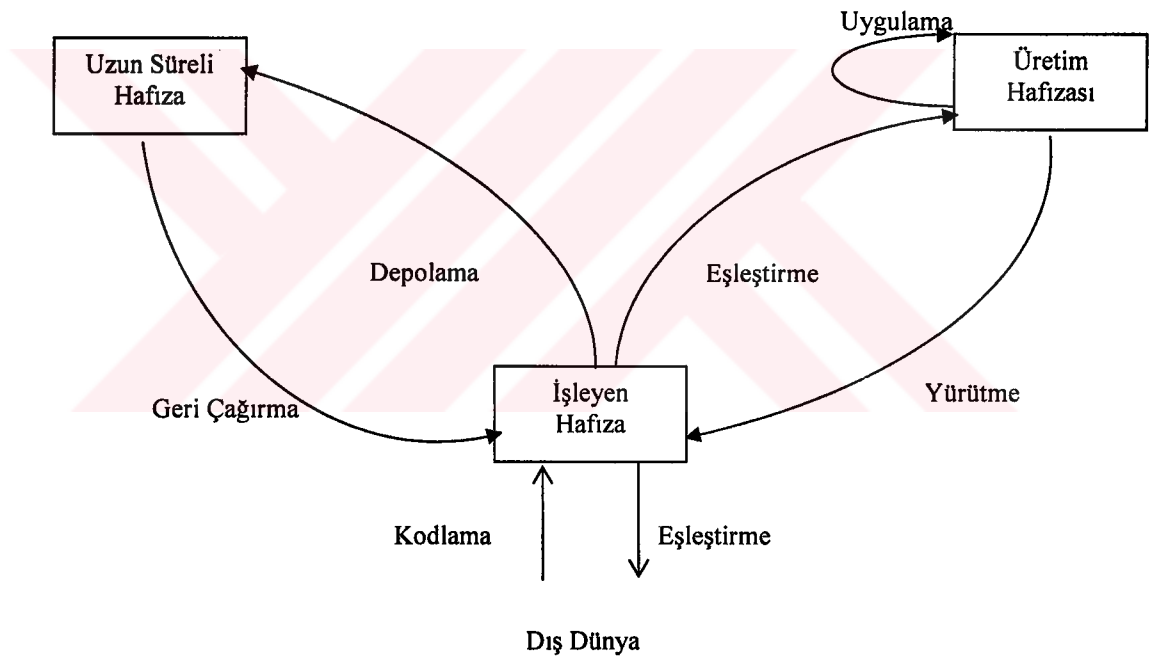
ÖYLE İSE

fırçayı duvara sürünüz ve duvarın boyanmasını umunuz (beklentiniz olsun).

Yukarıda görülen örnekte, problem çözme işleminin uygulanabilmesi için gerekli olan bilgiler ilk basamakta ortaya koyulmuştur. Bu örneğin ÖYLE İSE bölümü, yapılması gereken eylemi ve bu eylemin sonunda meydana gelecek değişimin ne olacağını göstermektedir; EĞER bölümü ise, işlemin gerçekleştirilmesi için ön koşulların neler olduğunu ortaya koymaktadır. Görüldüğü gibi EĞER bölümünde işleme geçilmeden önce, dört adet ön koşulun yerine getirilmesi gerekmektedir. EĞER bölümünün beşinci ifadesi, işlem için yardımcı olacak hedefi ortaya koymaktadır.

Newell ve Simon (1990)'un yaklaşımına benzer bir yaklaşım olarak Anderson (1990) Düşüncenin Uyum Kontrolü (Adaptive Control of Thought)'nü ileri sürmüştür. Şekil 2'de görüldüğü gibi düşüncenin uyum kontrolü üç ana bileşenden meydana gelmektedir: Uzun Süreli Hafıza-USH (Declarative Memory), Üretim Hafızası-ÜH (Production Memory) ve İşleyen Hafıza-İH (Working Memory). Şekil 2'ye göre USH başlatıcı hareket aracılığıyla ulaşılan bilgi ve hafıza ağını temsil eden birbiriyle bağlantılı olan kesişme noktalarını içermektedir. ÜH, bu modelde sistemi yürüten depolanmış EĞER-ÖYLE İSE çiftleridir ve problem çözmeye yer alan her çeşit bilişsel işlemleri kapsar; örneğin: "EĞER hedef iki sayıyı toplamak ise, ÖYLE-İSE USH'dan toplama işlemini getir". Hedef ortaya koyulduğunda USH'dan geri çağırma işlemi gerçekleştirilerek çiftin diğer üyesi olan ve hareketi oluşturan ÖYLEYSE işleme konulur.

Son olarak eşleştirme işlemi, İH'da meydana gelmektedir. Hedef ortaya koyulduğunda, bu İH'ya kayıt edilir. Bu sistemde İH kayıt tutma mekanizmasıdır. Şekil 2'de de görüldüğü gibi dış dünyadan bilgi alan ve tepkilerin sonuçlarını yöneten bilişsel bileşendir. Sistemin bir sonraki durumunu belirlemek için İH tarafından inceleme yapılır. Bu incelemede elde edilenler, ÜH'da depolanmış EĞER'lerle karşılaştırılır. Bu ürünlerin bir tanesi, İH'nın şu anki içeriği ile eşleşirse üretim gerçekleştirilir İH'nın içeriği yenilenir ve sistem problem çözmeye yönelik bir adım daha atılmış olur.

Şekil 2. Uyum Kontrolü Yaklaşımı (Anderson 1990)

Görüldüğü gibi, Lange (1993), Holyack (1995), Newell ve Simon (1972, 1990) ve Anderson (1990) problem çözmeyi basamaklardan oluşan bir süreç olarak ele almışlardır. Problem çözmeyi basamaklardan oluşan bir süreçten farklı ele alan yaklaşımlarda bulunmaktadır.

Bunlardan Bandura (1972)'nin yetkinlik beklentisi adı verilen yaklaşımında kişinin problem çözme becerileri ile ilgili değerlendirmeleri hem çevrenin etkilerine hem de kişinin bilişsel süreçlerine göre belirlenmektedir. Problem çözümede çevrenin etkisi, ilk olarak kişinin bebeklik döneminde fiziksel ve sosyal çevreyi nasıl etkilediğine dair deneyler yaparken gelişmeye başlar. Bu girişimler sayesinde çocuk kendi problem çözme becerileri konusunda fikir sahibi olmaya başlar. Problem çözme becerileri ile değerlendirmelerin ilk yapılması, anne ve baba tarafından aracılığıyla olmaktadır. Daha sonra, çocuğun dünyası genişlerken ve akranlarının değerlendirmelerinden etkilenmektedir (Akt. Hjelle 1982).

Problem çözümede bilişsel süreçlerin etkisi ise kişinin problemler ve problem çözme becerileri ile ilgili yapmış olduğu geçmiş yaşantılara dayanan değerlendirmelerdir. Yetkinlik beklentisi yüksek olanlar, yaşamlarında ortaya çıkan problemlerle etkili bir şekilde baş edebileceklerine inanmaktadırlar. Yetkinlik beklentisi yüksek olanlar karşılaştıkları engellere karşı başarı sağlayacaklarına inandıkları için daha fazla çaba harcarlar. Kendi yeteneklerine güvenleri yüksektir ve bu konuda şüpheye düşmezler. Yetkinlik beklentisinin performans ile doğrudan ilişkisi bulunmaktadır (Akt. Hjelle 1982).

Bandura (1972)'nin yetkinlik beklentisi yaklaşımı ile benzer diğer bir yaklaşım ise D'Zurilla ve Nezu (1990) tarafından ileri sürülen Sosyal Problem Çözme Modelidir. Bu modele göre, problem çözümenin sonuçları, birbirinden bağımsız iki süreç tarafından belirlenmektedir. Bunlar probleme yönelme ve problem çözme becerileridir.

Probleme yönelme bileşeni, kişinin problem karşısındaki bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilerini içermektedir. Bu tepkiler, kişinin problem ve problem çözme ile ilgili geçmiş yaşantılarına dayanmakta ve kişinin problemle ilgili algılamalarını ve değerlendirmelerini etkilemektedir. Bunun da ötesinde, bu tepkiler kişinin problem çözmeye başlamasını; göstereceği performansın etkinliğini; karşılaştığı engellerle ve bunlardan kaynaklanan duygusal problemlerle baş etmek için harcadığı

zamanı ve gösterdiği çaba miktarını etkileyerek, kişinin problem çözme performansı üzerinde arttırıcı ya da engelleyici etkiye neden olmaktadır.

Bilişsel tepkiler alt bileşeni, kişinin problemler ortaya çıktığında, problemlerin farkına varmasını sağlayacak dikkati, problemle ve problem çözme ile ilgili kalıplaşmış, değişmesi oldukça güç tutumları, değerlendirmeleri, beklentileri, vaatleri içermektedir. Bu bilişsel değişkenler, kişinin problemlerinin nedenleri hakkındaki inançlarını, bunların anlamlarını değerlendirmesini; kişisel kontrol inançlarını, beklentilerini ve problem çözme için harcadığı zamanını ve gösterdiği çabayı belirlemektedir.

Duygusal tepkiler alt bileşeni, ortaya çıkan problemlerle ilgili kişinin aniden ortaya çıkan duygusal durumunu içermektedir. Bu duygusal durumlar, olumsuz (kaygı, öfke vs.) ve olumlu (coşku, umut vs.) ya da her iki duygusal durumdur.

Davranışsal tepkiler, kişinin problemlerle ve problem çözme ile ilgili davranışsal yaklaşma ve kaçınma eğilimlerini içermektedir. Yaklaşma yönelimi, problemlerle mücadele etme eğilimidir. Buna karşın kaçınma yönelimi ise problemlerle mücadele etmekten vazgeçme ya da problemleri çözmede başkalarına bağımlı olma eğilimidir.

Modelin diğer boyutu olan problem çözme becerileri bileşeni dört hedefe yönelik görevden oluşmaktadır.

1) Problemin Tanımlanması ve Formüle Edilmesi: Problemle ilgili ve doğru bilgiler elde etmek, problemin yapısını anlamak ve gerçekçi problem çözme hedefleri ortaya koymaktır.

2) Alternatif Çözümlerin Oluşturulması: Çözüm yollarını artırmak için mümkün olduğu kadar çok alternatif belirlemek, keşfetmek ya da meydana getirmektir.

3) Karar Verme: Birden fazla alternatif içinden problem için en uygununu seçmektir.

4) Çözümün Uygulanması ve Değerlendirilmesi: Çözüm uygulamaya koyulduktan sonra ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesidir.

Maydeu-Olivares ve D’Zurilla (1996) yukarıda D’Zurilla ve Nezu (1990) tarafından ortaya koyulan modeli faktör analizi yaparak geliştirmişler ve beş faktörden oluşan modeli ileri sürmüşlerdir. Bu modele göre kişi problemle karşılaştığında çeşitli tepkilerde bulunabilir. Kişinin geçmiş yaşantılarına dayanan probleme yönelme bileşeni, probleme olumlu yönelme ve probleme olumsuz yönelmeden oluşmaktadır. Problem çözme bileşeni ise İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım, Kaçınmacı Yaklaşım gibi çözüme yardımcı olmayan bileşenler ile problem çözmeye yönelik becerilerden oluşan Akılcı Problem Çözme bileşeninden oluşmaktadır. İç tepisel Yaklaşım, problem çözme becerilerindeki eksik uygulamalardır; Kaçınıcı Yaklaşım problem çözümüne yönelik olmayan problem çözme becerileridir. Bu modele göre kişi problem çözme ile ilgili olumlu yaklaşımlara sahipse akılcı problem çözme becerilerini kullanacak ve sonuç olarak problem çözümünde başarılı olacaktır. Bunun tersine kişi probleme olumsuz yaklaşımlara sahipse kişi problem çözme becerilerini eksik ve yetersiz kullanacak ve problemden kaçınma yolunu seçecektir.

Görüldüğü gibi, Lange (1993), Holyack (1995), Newell ve Simon (1972, 1990) ve Anderson (1983) tarafından ortaya koyulan problem çözme süreçlerinde bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlar eksik kalmıştır. Bu yüzden bu problem çözme süreçleri, gerçek yaşam problemlerini Bandura (1972)’nin Yetkinlik Beklentisi ve D’Zurilla ve Nezu (1990)’nun Sosyal Problem Çözme Modeli Maydeu-Olivares ve D’Zurilla (1996)’nin Sosyal Problem Çözme Modeli kadar açıklayıcı olmamaktadır.

İlgili Araştırmalar

Aşağıda sosyal problem çözme konusunda üniversite öğrencileri ile ilgili yapılmış araştırmalara yer verilmiştir. Bu araştırmalarda PÇE ve SPÇE-R kullanılmıştır.

D’Zurilla ve Shedy (1991) tarafından yapılan araştırmada sosyal problem çözüme ile kaygı arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya yaş ortalaması 19.9 olan 50 erkek ve 77 kız üniversite öğrencisi katılmıştır. Öğrencilerin kaygı düzeyleri ile sosyal problemleri çözüme arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

şahin ve arkadaşları (1993) Türk ve Amerikan üniversite öğrencilerinin problem çözüme değerlendirmeleri arasındaki farkları incelemişlerdir. Üniversite öğrencilerinin problem çözüme değerlendirmeleri PÇE ile değerlendirilmiştir. Sonuç olarak, Amerikalı erkek üniversite öğrencilerinin Türk erkek üniversite öğrencilerine göre problem çözüme yeteneklerine daha fazla güvendikleri, Amerikalı erkek üniversite öğrencilerinin Türk üniversite öğrencilerine göre problemden daha fazla kaçındıkları, Amerikalı kız üniversite öğrencilerinin Türk kız üniversite öğrencilerine göre kişisel kontrollerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Çam (1997), iletişim becerilerini geliştirme programına katılan öğretmen adaylarının adaylarının ego durumları ile problem çözüme değerlendirmeleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre, bu programın öğretmen adaylarının eleştirel ebeveyn, koruyucu ebeveyn, yetişkin ve uygulu çocuk ego durumlarına ve problem çözüme değerlendirmelerine olumlu etkisinin olduğu bulunmuştur.

Basmacı (1998) tarafından üniversite öğrencilerinin problem çözüme değerlendirmesi ile anne ve babanın “demokratik” ya da “otoriter” görülmesi, doğum yerinin niteliği, anne ve babanın eğitim seviyesi, cinsiyet arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak, annenin “demokratik” olarak görülmesi ile problem çözüme arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Chang (1998) sosyal problem çözüme ile mükemmeliyetçilik, kültürel etkiler ve intihar riski arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmaya 148 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bulgulara göre, sosyal problem çözüme ile intihar riski arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

D'Zurilla ve arkadaşları (1998) tarafından sosyal problem çözme ile umutsuzluk, depresyon, intihar riski arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya normal, psikiyatrik tedavi gören ve intihar riski olmak üzere üç üniversite öğrenci grubu katılmıştır. Probleme olumlu yönelme, probleme olumsuz yönelme ve Kaçınmacı yaklaşım normal ve depresif üniversiteleri için yordayıcı, akılcı problem çözme ise intihar riski olan üniversite öğrencileri için yordayıcı değişkenler olarak bulunmuştur.

Bilge ve Arslan (1999) tarafından akılcı olmayan düşünce düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin problem çözme beceri değerlendirmesi ile cinsiyet, yaş, ailenin aylık geliri, yaşamın çoğunun geçirildiği yaşam birimi, algılanan akademik başarı, okulun yanısıra yürütülen bir işin olup olmaması, öğrenim görülen bölümden hoşnutluk, akademik yıl kaybı arasındaki ilişki incelenmiştir. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin aylık gelirleri, algıladıkları akademik başarı, öğrenim gördükleri bölümden hoşnutluk düzeyi ile pozitif, akılcı olmayan düşünce düzeyi ile negatif ilişki bulunmuştur.

Ferah (2000), Kara Harp Okulu öğrencilerinin problem çözme beceri değerlendirmeleri ile probleme yaklaşım biçimlerinin cinsiyet, sınıf, akademik başarı ve liderlik yapma değişkenleri açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmada problem çözme beceri değerlendirmesini ölçmek için PÇE kullanılmıştır. Araştırmada, kız öğrencilerin, akademik ortalamaları yüksek olan öğrencilerin, liderlik yapan öğrencilerin problem çözme beceri değerlendirmeleri diğerlerine göre daha olumlu bulunmuştur. Kız öğrencilerin, problem çözerken daha sistemli oldukları; akademik başarıları yüksek olan öğrencilerin daha sistemli ve güvenli oldukları, liderlik görevi yapan öğrencilerin problemlerine daha sistematik yaklaştıkları bulunmuştur.

Rodriguez-Fornells ve Maydeu-Olivares (2000) tarafından sosyal problem çözme becerisi ile akademik yeterlilik seviyesi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmaya yaş ortalaması 20.23 olan 263 üniversite öğrencisi katılmıştır. Sonuçlara

göre sosyal problem çözmeni Kaçınmacı yaklaşım boyutu ile akademik başarı arasında ilişki bulunmuştur.

Shewchuk ve arkadaşları (2000) problem çözme beceri değerlendirmesi ile duygusal tepkiler ve problem çözme performansı arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırmaya yaş ortalaması 19.72 olan 50 erkek ve 81 kız katılmıştır. Sosyal problem çözme için SPÇE-R; problem performansını ölçmek için Kısa Kategori Testi (Wetzell ve Boll 1987) ve duygusal tepkileri ölçmek için Etki Gücü Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma laboratuvar ortamında gerçekleştirilmiştir. Sonuç olarak, olumsuz duygudan bağımsız olarak probleme olumsuz yönelme, problem çözme performansı ile ilişkili olabileceğini ileri sürmüşlerdir.

Belzer, D'Zurilla ve Maydeu-Olivares (2002) tarafından kaygı ile problem çözme arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 353 üniversite öğrencisi katılmıştır. Kuruntu, kaygı sıklığı, kontrol edilemezlik ve bunaltıyı ölçen Penn Kaygı Ölçeği ve kuruntu ile ilişkili aşırı olumsuz sonuç beklentisini ölçen Katastrofik Kaygı Ölçeği ile ölçülmüştür. Sosyal problem çözme anksiyete kontrol altına alınsa bile her iki ölçekteki önemli miktardaki kuruntu değişimini belirlediği görülmüştür. Sosyal problem çözmenin üç farklı boyutunun kuruntu ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Probleme olumsuz yönelme, kaygı kontrol edildikten sonra her iki kaygı ölçeği ile pozitif ilişkili olmuştur. Buna ek olarak akılcı problem çözme ve Kaçınmacı/içtepisel yaklaşım, kaygı ve probleme yönelme kontrol edildikten sonra Katastrofik Kaygı ilişkisi olduğu görülmüştür.

Görüldüğü gibi daha çok sosyal problem çözme ile kaygı ve intihar riski arasındaki ilişkiyi araştıran çalışmalar yapılmıştır. Sosyal problem çözmenin bileşenleri ile ilişkilendirildiğinde intihar riski ile akılcı problem çözme becerilerinin kullanımı; kaygı ile probleme yönelme arasında ilişki olduğu görülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde ilk olarak araştırmanın evreni ve örneklemini hakkında bilgi verilmiş ve araştırmada kullanılan veri toplama araçları tanıtılmıştır. Sonra da işlem yolu ve kullanılan çözümlenme yöntemleri hakkında bilgi verilmiştir.

Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evrenini 2002-2003 öğretim yılı güz döneminde Hacettepe Üniversitesi Beytepe kampüsünde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın evren ve örnekleminin fakülterle ve cinsiyete göre oluşumu (Tablo 1) için tabakalı örnekleme (Serper ve Aytaç 2000) yöntemi kullanılmıştır. Örneklem çapını belirlemek için yapılan işlemler EK- 1'de verilmiştir.

Tablo 1

Araştırmanın Evreni ve Örneklemini Oluşturan Fakülter, Çalışmaya Katılan Öğrencilerin Fakülter ve Cinsiyete Göre Dağılımı

Fakülter	Evren	Örneklem			
		Erkek	Kız	Toplam	Toplam (%)
Eğitim Fakültesi	3606	69	147	216	%31.35
Edebiyat Fakültesi	3447	58	105	163	%23.66
Mühendislik Fakültesi	2386	67	52	119	%17.27
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	1921	54	38	92	%13.35
Fen Fakültesi	1713	32	67	99	%14.37
Toplam	13073	280	409	689	%100

Veri Toplama Araçları

Aşağıda araştırmada kullanılan veri toplama araçları tanıtılmıştır. İlk olarak orjinal SPÇE-R'nin daha sonra ise PÇE'nin geliştirilmesi, geçerliği, güvenilirliği, puanlanması ve yorumlanması ile ilgili bilgi verilmiştir.

1. Sosyal Problem Çözme Envanteri (SPÇE-R)

SPÇE-R'nin Geliştirilmesi

Geliştirme sürecinde ilk aşamada, D'Zurilla ve Nezu (1990) tarafından ortaya koyulan problem çözme modelinin bileşenlerini yansıtan 300 ifadeden oluşan madde havuzu oluşturulmuştur. İkinci aşamada, kapsam geçerliğini sağlamak için üniversitenin klinik psikoloji bölümüne devam eden ve sosyal problem çözme modeli konusunda bilgi sahibi olan 10 öğrenciden maddelerin buldukları ölçeğe ve alt ölçeğe uygunluğunu değerlendirmeleri istenmiştir. Bu çalışmanın sonunda geriye 138 madde kalmıştır. Üçüncü aşamada, yaş ortalaması 19.6 olan %58'i kız ve %42'si erkek olan öğrenci grubuna (n=260) 138 maddeden oluşan envanter uygulanmıştır. Bu uygulamadan elde edilen veriler kullanılarak maddelerin birbirleriyle ve yerleştirildikleri alt ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Dördüncü aşamada ise bu korelasyon katsayılarının yüksek ve düşük olmalarına göre maddeler 10'lu gruplara ayrılmışlardır. Bu maddelerin yerleştirildikleri alt ölçeklerle ilişkileri .47 ile .80 arasında bulunmuştur. Envanterin son şekli 70 maddeden oluşmuştur. Bu maddelerin 30'u Probleme Yönelme Ölçeğine, 10'arlı gruplar halinde Bilişsel, Duygusal ve Davranışsal alt ölçeklere yerleştirilmişlerdir. Bu maddelerin 40'ı Problem Çözme Becerileri Ölçeğine, 10'arlı gruplar halinde Problem Tanımlanması ve Formüle Edilmesi, Alternatif Çözümlerin Oluşturulması, Karar Verme ve Çözümün Uygulanması ve Değerlendirilmesi alt ölçeklerine yerleştirilmiştir. Maydeu-Olivares ve D'Zurilla (1996) tarafından SPÇE-R'ine Ağırlıksız kareler ortalaması (unweighted least-squares estimation) analizi ve promax tekniği kullanılarak dört farklı modele (Tablo 2) göre faktör analizi uygulanmış ve en uygun modelin beş faktörlü model olduğuna karar verilmiştir.

Tablo 2
SPÇE İçin Dört Farklı Faktör Modeli, Faktörlerin Yerleşimi ve Açıkladıkları
Varyansların Yüzdeleri

Faktör Modelleri	Faktörlerin Yerleşimi	Açıklanan Var. Yüz.
Beş Faktörlü Model	(1) Probleme Olumlu Yönelme (POY), (2) Probleme Olumsuz Yönelme (POSY), (3) Akıllı Problem Çözme (APÇ) (4) İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım (İDY), (5) Kaçınmacı Yaklaşım (KY)	%48.8
Dört Faktörlü Model	(1) POY+APÇ, (2) POSY, (3) İDY, (4) KY	%47.3
Üç Faktörlü Model	(1) POY + APÇ, (2) POSY + KY, (3) İDY	%45
İki Faktörlü Model	(1) POY + APÇ, (2) POSY, (3) İDY + KY	%41.1

Maydeu-Olivares ve D’Zurilla (1996) tarafından uygulanan beş faktörlü model sonucunda şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Probleme Yönelme Ölçeği, POY ve POSY ölçeklerinden oluşmuştur.

2) Probleme Yönelme Ölçeğindeki Davranışsal alt ölçeğin maddeleri farklı bir faktörde kümelenebilirlerdir. Bu maddeler incelendiğinde, bu maddelerin çözüme yönelik olmayan problem çözme becerileri ile ilgili oldukları görülmüştür. Faktör analizi sonucunda ortaya çıkan yeni ölçeğe “Kaçınmacı Yaklaşım” adı verilmiştir

3) Problem Çözme Becerileri, Sosyal Problem Çözme modelinde ileri sürüldüğü gibi Akıllı Problem Çözme Becerileri dört farklı problem çözme becerisine ayrılmamıştır. Bu maddelerin kümeleştiği ölçeğe “Akıllı Problem Çözme” adı verilmiştir.

4) Problem çözme becerilerindeki eksiklik ve eksik uygulamaları değerlendiren maddelerin bir faktörde kümeleştiği görülmüştür. Bu ölçeğe “İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım” adı verilmiştir.

SPÇE-R'nin faktör analizinden sonra POY ölçeği 5 maddeden, POSY ölçeği 10 maddeden, APÇ ölçeği 20 maddeden, İDY ölçeği 10 maddeden ve KY ölçeği 7 maddeden oluşmuştur. Envanter kişinin problem çözmesi ile ilgili olumlu ya da olumsuz bilişsel, duygusal ve davranışsal tepkilerini yansıtan 52 tane kendini değerlendirme ifadesinden oluşmuştur. Tablo 3'te görüldüğü gibi envanteri oluşturan ifadelerin yarısı olumlu yarısı da olumsuzdur (Maydeu-Olivares ve D'Zurilla 1996).

Tablo 3
SPÇE-R'nin Ölçekleri ve Maddelerin Ölçeklere Göre Dağılımı

SPÇE-R' nin Ölçek ve Alt Ölçekleri	Madde Sayısı
Probleme Olumlu Yönelme Ölçeği	5
Probleme Olumsuz Yönelme Ölçeği	10
Akılca Problem Çözme Ölçeği	20
Problemin Tanımlanması ve Formüle Edilmesi Alt Ölçeği	5
Alternatif Çözümlerin Oluşturulması Alt Ölçeği	5
Karar Verme Alt Ölçeği	5
Çözümün Uygulanması ve Değerlendirilmesi Alt Ölçeği	5
İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım Ölçeği	10
Kaçınmacı Yaklaşım Ölçeği	7

SPÇE-R'nin Güvenilirlik Çalışmaları

SPÇE-R birbirinden farklı dört örneklem (birbirinden bağımsız iki üniversite öğrencisi grubu, orta yaşlı yetişkinler ve yaşlılar) için yapılan güvenilirlik çalışmaları sonuçları Tablo 4'te verilmiştir (D'Zurilla ve ark. 1996). SPÇE-R'nin beş ölçeği, bazılarında madde sayısı az olmasına rağmen yeterli korelasyon katsayıları göstermektedir.

Tablo 4

SPÇE-R'nin Güvenilirlik Çalışmaları İçin Hesaplanan Korelasyon Katsayıları

SPÇE-R'nin Ölçekleri	İç Tutarlılık Katsayıları (alfa)				Test-tekrar-test(Pearson r)	
	Üniver. Öğr.		Orta Y.Yet.	Yaşlılar	Üniversite Öğr.	
	n = 1053	n = 582	n = 100	n = 100	n = 138 /3 h.	n = 221 /6 h.
POY	.76	.80	.79	.69	.72	.68
POSY	.91	.92	.89	.92	.88	.91
APÇ	.92	.95	.95	.93	.82	.85
İDY	.83	.89	.82	.81	.84	.79
KY	.88	.89	.92	.81	.77	.85

SPÇE-R'nin Geçerlik Çalışmaları

SPÇE-R'nin yapısal geçerliğini incelemek için maksimum olabilirlik (maximum likelihood) faktör analizi uygulanmıştır. Envanterin sosyal problem çözme modeline uygunluğunu incelemek için envanterin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Envanterin sosyal problem çözme değerlendirme derecesini değerlendirmek için PÇE ile arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Envanterin yordayıcı geçerliğini değerlendirmek için psikoloji sağlık ve sosyal yeterliği ölçen ölçeklerle arasındaki ilişki incelenmiştir. Son olarak envanterin kapsam ve ayırdedici geçerliğini değerlendirmek için sosyal problem çözme ile ilgili olduğu düşünülen yapılar arasındaki ilişkiler incelenmiştir (D'Zurilla ve ark. 1996).

SPÇE-R'nin yapısal geçerliğini değerlendirmek için maksimum olabilirlik faktör analizi kullanılmıştır. Envanterin faktör analizi SPÇE'nin faktör analizinin gerçekleştirildiği örneklem kullanılmıştır. Faktör analizi sonucunda beş faktörlü modelin uygun olduğu görülmüştür (D'Zurilla ve ark. 1996).

SPÇE-R'nin sosyal problem çözme modeline uygunluğunu değerlendirmek için envanterin ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir (Tablo 5). Bunun için

envanter 1053 kişiden oluşan üniversite öğrenci grubuna envanter uygulanmıştır (D'Zurilla ve ark. 1996).

Tablo 5
SPÇE-R'nin Ölçekleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	POY	POSY	APÇ	İDY
POY	---	---	---	---
POSY	-.49	---	---	---
APÇ	.63	-.12	---	---
İDY	-.34	.53	-.34	---
KY	-.48	.75	-.12	.63

SPÇE-R'nin sosyal problem çözmenin ölçmesini değerlendirmek için sosyal problem çözme beceri değerlendirmesini diğer bir ölçek olan PÇE (Heppner ve Petersen 1982) arasındaki korelasyon katsayıları incelenmiştir (n =120). Tablo 6'da görüldüğü gibi korelasyon katsayıları anlamlıdır ve orta ve ortanın biraz üstünde bir düzeydedir (D'Zurilla ve ark. 1996).

Tablo 6
SPÇE-R Ölçekleri ile PÇE'nin Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişkileri

SPÇE-R'nin Öl.	PÇE'nin Ölçekleri			
	Toplam Puan	PÇYG	YK	KK
POY	-.58**	-.62**	-.42**	-.50**
POSY	.67**	.66**	.44**	.75**
APÇ	-.58**	-.38**	-.63**	-.33**
İDY	.69**	.37**	.74**	.57**
KY	.54**	.45**	.43**	.58**

p<.01 *p<.001 düzeyinde anlamlı

SPÇE-R'nin yordayıcı geçerliğini değerlendirmek için envanterin ölçekleri ile olumlu psikolojik sağlık ve sosyal yeterliliği ölçen envanterlerden elde edilen Tablo

7’de görüldüğü gibi puanlar arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır (D’Zurilla ve ark. 1996). Genel olarak bakıldığında APÇ ile olumlu psikolojik sağlık ve sosyal yeterlilik arasında oldukça yüksek bir ilişki olduğu görülmektedir. Buna karşın POSY ile benlik saygısı ve sosyal ilişkiler dışında düşük bir ilişki görülmektedir.

Tablo 7
SPÇE-R’ nin Ölçeklerinin Olumlu Psikolojik Sağlık ve Sosyal Yeterlilikle Olan İlişkileri

Ölçekler	Benlik Saygısı (n=134) ^a	Yaşam Doyumu (n=262) ^a	Farklı Bakış (Extraversion) (n=230) ^a	Sosyal Uyum (n=204) ^a	Kişilerarası Yeterlilik (n=222) ^a	Sosyal Beceriler (n=708) ^b
POY	.33**	.39**	.26**	.28**	.18**	.33**
POSY	-.51**	-.46**	-.33**	-.49**	-.17**	-.26**
APÇ	.35**	.23**	.11	.14*	.15*	.32**
İDY	-.27**	-.15*	-.06	-.25**	-.19**	-.25**
KY	-.27**	-.31**	-.26**	-.26**	-.13	-.22**

a. Üniversite Öğrencileri b.Lise Öğrencileri *p<.05; **p<.01 düzeyinde anlamlı

SPÇE-R’nin kapsam geçerliğini değerlendirmek için sosyal problem süreci ile örtüştüğüne ama sosyal problem çözme sürecini ortaya koymadığına inanılan yapılarla ilişkileri incelenmiştir (D’Zurilla ve ark.1996) Envanterin ayırd edici geçerliğinde ise sosyal problem çözme süreci ile ilişkisi olamayan ya da çok az miktarda ilişkisi olduğuna inanılan yapılarla envanterin ilişkisi incelenmiştir. Kötümserlik ve olumsuz etkisinin meydana getirdiği varyans dahil edilmeden bile POSY ile kaygı ve psikolojik semptomlarla arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bununla beraber, POY iyimserlik ve olumlu etki kontrol edildiğinde problem odaklı başatme stratejilerini yordamaktadır. Bu sonuçlara göre, SPÇE-R’nin probleme yönelme boyutları iyimserlik, kötümserlik; olumlu ve olumsuz etkileri ile yeterli miktarda örtüşmemektedir (Tablo 8).

Tablo 8
SPÇE-R'nin Çeşitli Yapılarla Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Ölçekler	İyimserlik	Kötümserlik	Olumlu Etki	Olumsuz Etki
POY	.52**		.41**	
POSY		.60***		.52***

p<.01 *p<.001 düzeyinde anlamlı

Ayrıdedici geçerlilikle ilgili olarak D'Zurilla ve Chang (1995) SPÇE-R ile Yapıcı Düşünce Envanteri (Epstein ve Meier 1988) arasındaki ilişkileri incelemişlerdir. Bu ölçek, deneysel süreçlemenin (experiental processing) kontrolü altında olduğuna inanılan otomatik yapıcı ve yıkıcı düşünceleri ölçmektedir. Sonuçlar beklendiği gibi, sadece APÇ ölçeği ile çok az miktarda bir değişim meydana getirmiştir.

SPÇE-R'nin Puanlanması ve Yorumlanması

SPÇE-R beşli likert tipi ölçek aracılığıyla 0 ile 4 arasında puanlanmaktadır. Envanterden hem toplam Sosyal Problem Çözme (SPÇ) puanı hem de ölçek puanları ayrı olarak hesaplanabilmektedir. SPÇ puanı hesaplamak için ilk olarak POSY, İDY ve KY ölçeklerinden alınabilecek en yüksek puandan, alınan puan çıkartılıp herbir ölçek, ölçeğin madde sayısına bölünmektedir. Alınan yüksek SPÇ puanı, daha yapıcı, daha etkili problem çözmeyi, buna karşın alınan düşük puan daha faydasız, daha etkisiz problem çözmeyi ifade etmektedir. Toplam puanı hesaplamak için şu formül kullanılmaktadır: $SPÇ = POY / 5 + APÇ / 20 + (40 - POSY) / 10 + (40 - İDY) / 10 + (28 - KY) / 7$. Envanterin POY, POSY, APÇ, İDY ve KY ölçeklerini tek olarak hesaplamak için ölçekten alınan puan madde sayısına bölünmektedir (D'Zurilla ve ark. 1996).

2. Problem Çözme Envanteri (PÇE)

Aşağıda orjinal PÇE ile ilgili bilgiler sunulmuştur. Bunlar sırasıyla envanterin geliştirilmesi, geçerlik çalışmaları, güvenilirlik çalışmaları, puanlanması ve yorumlanması ile ilgili bilgilerdir.

PÇE' nin Geliştirilmesi

Orjinal PÇE'yi geliştirmek için Heppner ve Petersen (1982) tarafından Problem çözme modeline (D'Zurilla ve Nezu 1971) dayanan problem çözme becerisi ile ilgili olumlu ve olumsuz maddeler yazılmış ve 150 üniversite öğrencisinden bu maddeleri 6'lı likert tipi ölçekte kendilerine uygunluklarına göre değerlendirmeleri istenmiştir. Daha sonra elde edilen verilere dayalı olarak envantere faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizinin sonucunda maddelerin üç faktörde kümelendiği görülmüştür. Bu faktörler, "Problem Çözme Yeteneğine Güven (PÇYG)", Yaklaşma-Kaçınma (YK)" ve "Kişisel Kontrol (KK)". Envanterin iç tutarlık katsayıları PÇYG için .85; YK için .84; KK için .72 olarak bulunmuştur. Madde-toplam korelasyonlarının ranjı .25 ile .71 arasında değişmiştir.

PÇE'nin Türk kültürüne uyarlanması Şahin ve arkadaşları (1993) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bunun için orjinal PÇE'nin maddeleri Türkçe'ye çevrilmiş ve orjinal maddeleri temsil ettiği düşünülen maddeler envantere yerleştirilmiştir.

PÇE'nin Güvenilirlik Çalışmaları

Envanterin iç tutarlık katsayıları PÇYG ölçeği için .76, YK ölçeği için .78, KK ölçeği için .69 ve envanterin toplam puanı için .88 olarak bulunmuştur. Envanterin yarıya bölünme güvenilirlik katsayısı .81 olarak bulunmuştur (Şahin ve ark. 1993).

PÇE'nin Geçerlik Çalışmaları

Envanterin Ölçüte dayalı geçerliğini değerlendirmek için Beck Depresyon Envanteri ve STAI-T ile envanterin arasındaki korelasyon katsayıları .33 ve .45 olarak bulunmuştur. Yapı geçerliği değerlendirmek için Beck Depresyon Envanteri ve STAI-T'den alınan puanlara göre disforik ve disforik olmayan anksiyeteli ve anksiyeteli olmayan grubu ayırıp ayırmadığı incelenmiştir. Sonuç olarak disforik olan ve olmayanları %94 ve %55 oranında; anksiyeteli ve anksiyeteli olmayanları %90 ve %80 oranında ayırabildiği görülmüştür (Şahin ve ark. 1993).

PÇE'nin Puanlanması ve Yorumlanması

Envanter likert tipi ölçek aracılığıyla 1 ile 6 arasında puanlanmaktadır. Envanterin 9., 22. ve 29. maddeleri puanlamaya katılmaz. Envanterin 1., 2., 3., 4., 11., 13., 14., 15., 17., 21., 25., 26., 30., ve 34. maddeler maddeler ters olarak puanlanır. Puanlar 32 ile 192 arasında değişmektedir Ölçekten alınan puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını; ölçekten alınan puanın düşüklüğü bireyin problem çözme konusunda kendini yeterli olarak algıladığını göstermektedir (Şahin ve ark. 1993).

İşlem Yolu

İlk aşamada SPÇE-R Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Psikolojik Danışma ve Rehberlik Ana Bilim dalında görev yapan İngilizce'ye hakim iki öğretim üyesi ve aynı üniversitenin İngilizce Mütercim-Tercümanlık Bölümü'nde görev yapan bir öğretim üyesi tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir. Daha sonra, yurt dışında klinik psikoloji alanında lisans ve yüksek lisans öğrenimi görmüş bu uzman psikolog tarafından envanter Türkçe'den İngilizce'ye çevrilmiş ve orjinal form ile karşılaştırıldığında her iki formun benzer olduğu görülmüştür. Son olarak, Hacettepe Üniversitesi İngilizce Mütercim-Tercümanlık bölümünde öğrenim gören 10 öğrenciye birer hafta arayla İngilizce ve Türkçe formlar uygulanmıştır ve iki uygulamadan alınan SPÇE puanları arasındaki korelasyon katsayısı hesaplanmıştır.

Elde edilen katsayıya dayanarak envanterin iki formunun eşdeğer olduğuna karar verilmiştir.

Envanterin uygulama aşamasında ise, SPÇE-R'nin Türkçe formu Hacettepe Üniversitesi'nin Eğitim, Edebiyat, Fen, Mühendislik, İktisadi ve İdari Bilimler fakültelerinde uygulama imkanı bulunan sınıf ve ders saatlerinde uygulanmıştır. Bu aşamada, ilk olarak öğrencilere çalışmanın amacı açıklanarak öğrenciler motive edilmiş ve daha sonra yönergenin (EK-2) okunması istenmiştir. Öğrenciler soruları “Bana hiç uygun değil”, “Bana çok az uygun”, “Bana kısmen uygun”, “Bana çok uygun”, “Bana tamamen uygun” şeklinde değerlendirerek cevap formuna işaretlemişlerdir. Uygulamalardan elde edilen bu veriler bilgisayara girilmiştir.

Çözümleme Yöntemleri

Bilgisayara girilen veriler istatistiksel işlemlere tabi tutulmuştur. SPÇE-R'nin Türkçe formunun faktör yapısının SPÇE-R orjinal formuna uygunluğunu değerlendirmek için maksimum olabilirlik doğrulayıcı faktör analizi ve Varimax döndürme tekniği (Büyüköztürk 2002) uygulanmıştır. Buna ek olarak, yapı geçerliği çalışmaları için envanterin ölçekleri arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayılarından (Köklü ve Büyüköztürk 2000) yararlanılmıştır. Envanterin ölçekleri ile PÇE (Şahin ve arkadaşları 1993)'nin ölçekleri arasındaki ilişkileri incelemek için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayılarından (Köklü ve Büyüköztürk 2000) yararlanılmıştır. Envanterin ölçek puanlarının cinsiyet açısından incelenmesi için t testi (Hovardaoğlu 1994; Büyüköztürk, 2002) kullanılmıştır. Güvenilirlik çalışmaları için iç tutarlık katsayısı (Baykul 2000) ve madde-toplam korelasyon katsayıları (Baykul 2000) hesaplanmıştır. SPÇE-R'nin SPÇ puanı ve ölçeklerinden alınabilecek puanlar T ve yüzdelerle sıra puanlarına (Köklü ve Büyüköztürk 2000) çevrilmiştir (EK-3)

Veri toplama araçlarından elde edilen puanlar SPSS 11 (Statistical Package Program for Social Science) ile değerlendirilmiştir. Bu çalışmada hata payı .05 olarak kabul edilmiştir.

BÖLÜM IV

BULGULAR

SPÇE-R'nin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgular aşağıda verilmiştir. SPÇE-R'nin doğrulayıcı faktör analizinden elde edilen sonuçlara, ikinci olarak diğer geçerlik çalışmalarına ve son olarak güvenilirlik çalışmalarına yer verilmiştir.

SPÇE-R'nin Çeviri Eşdeğerliği İle İlgili Bulgular

SPÇE-R'nin Türkçe ve İngilizce formlarının eş değerliğini değerlendirmek için Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Mütercim-Tercümanlık Bölümü'ne devam eden 10 öğrenciye 1 hafta arayla SPÇE-R'nin İngilizce ve Türkçe formları uygulanmıştır. Envanterden alınan SPÇ puanları arasındaki korelasyon katsayısı .82 olarak bulunmuştur.

SPÇE-R'nin Geçerlik Çalışmaları İle İlgili Bulgular

SPÇE-R'nin Türkçe formunun geçerlik çalışmaları dört teknik kullanılarak yapılmıştır. Bunlardan kapsam geçerliği için SPÇE-R'nin Türkçe formunun Sosyal Problem Çözme Modeli'ne uygunluğu incelenmiştir. Yapı geçerliği için faktör analizi tekniği Bunların yanı sıra benzer ölçekler geçerliği ve son olarak ayıredici geçerlik çalışmaları yapılmıştır.

Bu araştırmada faktörler arası bağımsızlığı arttırmak için maddelerinin faktör yüklerinin en az .30 (Tabachnick ve Fidell 1983) ve faktördeki yük değeriyle diğer faktördeki yük değerleri arasında ise en az .10 ve daha yukarı (Büyüköztürk 2002) olması esas alınmıştır. SPÇE-R'nin orjinal formunda kullanılan maksimum olabilirlik analizi (Maydeu-Olivares ve D'Zurilla 1996) ve varimax dik döndürme tekniği (Büyüköztürk 2002) kullanılarak veriler SPÇE-R'nin orjinal formuna benzer olarak beş faktörlü çözüme zorlanmıştır. Faktör analizi sonucunda elde edilen

yapının SPÇE-R'nin orjinal formuna uygun olduğu fakat bazı maddelerin ya faktör yüklerinin .30'un altında olduğu ya da yerleştikleri faktörlerin SPÇE-R'nin orjinal formundakine benzer olmadığı görölmüştür. Akılcı Problem Çözme faktörünün madde yükleri .67 ile .36 arasında ve 22 maddeden; Probleme Olumsuz Yönelme faktörünün madde yükleri .70 ile .31 arasında ve 10 maddeden; İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım faktörünün madde yükleri .70 ile .23 arasında ve 7 maddeden; Kaçınmacı Yaklaşım faktörünün madde yükleri 71 ile .27 arasında ve 9 maddeden; Probleme Olumlu Yönelme faktörünün madde yükleri .43 ile .30 arasında ve 3 maddeden oluşmuşlardır (Tablo 9).

Tablo 9
SPÇE-R'nin Faktör Analizi Sonuçları

Maddeler	Faktörler				
	APÇ (Akılcı Problem Çözme)	POSY (Probleme Olumsuz Yönelme)	KY (Kaçınmacı Yaklaşım)	İDY (İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım)	POY (Probleme Olumlu Yönelme)
37	.656				
40	.641				
25	.630				
39	.613				
24	.610				
48	.596				
44	.590				
49	.563				
18	.549				
29	.547				
47	.546				
33	.546				
27	.546				
20	.488				
46	.488				
26	.477				
35	.447				
38	.428				
11	.428				
19	.411				
5	.375				
43	.359				
34			.216	.284	
50		.700			
41		.690			
17		.689			
12		.592			
32		.547			
1		.516			
6		.513			
36		.505			
2		.498			
13		.490			
42		.312	.260	.243	
22		.307	.265	.268	
14			.705		
31			.659		
30			.639		
23			.596		
16			.563		
15			.369		
10			.321		
51		.222	.268	.249	
8				.704	
21				.650	
45				.430	
52				.409	
3				.342	
4				.225	
28					.434
9					.357
7					.302

SPÇE-R'nin beş faktörünün açıkladıkları toplam varyans %42.30'dur. Bunun %23.15'i APÇ faktöründen, %8.28'i POSY faktöründen, %4.89'u İDY faktöründen, %3.35'i KY faktöründen, %2.66'sı POY faktöründen kaynaklanmaktadır (Tablo 10).

Tablo 10
Faktörlerin Açıkladıkları Varyans Yüzdeleri ve Özdeğerleri

Faktör	Özdeğer	Açıklanan Varyans
Akılıcı Problem Çözme (APÇ)	12.04	23.15
Probleme Olumsuz Yönelme(POSY)	4.27	8.28
İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım (İDY)	2.54	4.89
Kaçınmacı Yaklaşım (KY)	1.74	3.35
Probleme Olumlu Yönelme (POY)	1.38	2.66
Toplam	21.97	42.30

Ortaya konan ölçütlere dayalı olarak 15., 19., 22., 38. ve 42. maddeler farklı faktörlere yerleştikleri için ve 4., 34. ve 51. maddelerin yükleri .30'dan küçük olduğu için yapılan ayıklamada envanter dışında tutulmuştur (EK-5). Ayrıca, daha sonra açıklanacağı gibi KY ölçeğinde bulunan 10. madde, madde-toplam korelasyon katsayısı .30'un altında olduğu için envanterden çıkartılmıştır. Sonuç olarak, POY ölçeğinde 3 madde, POSY ölçeğinde 10 madde, APÇ ölçeğinde 20 madde, İDY ölçeğinde 5 madde ve KY ölçeğinde 5 madde bulunmaktadır. Böylelikle envanter 43 maddeden oluşmuştur (Tablo 11). SPÇE-R'nin APÇ ölçeği alt ölçeklerine ayrılmamıştır.

Tablo 11
SPÇE-R'nin Ölçekleri, Maddelerin Ölçeklere Göre Dağılımı

Ölçekler	Madde Sayısı
Probleme Olumlu Yönelme (POY)	3
Probleme Olumsuz Yönelme(POSY)	10
Akılcı Problem Çözme (APÇ)	20
İçtepesel/Dikkatsiz Yaklaşım (İDY)	5
Kaçınmacı Yaklaşım (KY)	5

SPÇE-R'nin geçerlik çalışması için ikinci olarak SPÇE-R'nin ölçekleri arasındaki ilişkiler, envanterin Sosyal Problem Çözme Modeline uygunluğunu değerlendirmek için incelenmiştir. APÇ, POY ölçekleri arasında orta düzeyde ve pozitif; POSY, İDY ve KY ölçekleri arasında orta düzeyde ve pozitif; POY ile İDY ölçekleri arasındaki düşük düzeyli ilişki hariç POY, APÇ ölçekleri ile POSY, KY ve İDY ölçekleri arasında orta düzeyde ve negatif yönlü ilişki bulunmuştur (Tablo 12).

Tablo 12
SPÇE-R'nin Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

Ölçekler	POY	POSY	İDY	KY
POSY	-.40	---	.31	.53
APÇ	.49	-.27	-.37	-.45
İDY	-.15	---	---	---
KY	-.34	---	.41	---

SPÇE-R'nin benzer ölçekler geçerliği için PÇE'nin ölçekleri ile envanterin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Bunun için 2002-2003 güz Döneminde Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi İngilizce Öğretmenliği bölümü 4. sınıfa devam eden 33 öğrenciye envanter uygulanmış ve PÇE'nin ölçekleri ile SPÇE-R'nin ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. SPÇE-R'nin İDY ile PÇE'nin KK ölçekleri ve SPÇE-R'nin KY ile PÇE'nin PÇYG ölçekleri arasındaki

düşük ilişki düzeyleri hariç diğer ölçekler arasında orta düzeyde ilişki bulunmuştur (Tablo 13).

Tablo 13
PÇE İle SPÇE-R'nin Ölçekleri Arasındaki İlişkiler

Ölçekler	PÇYG	YK	KK
POY	-.39*	-.14	-.42*
POSY	.59**	.37*	.41*
APÇ	-.36*	-.44*	-.41*
İDY	.20	.50**	.10
KY	.26	.40*	.36*

*p<.05 **p<.01 düzeyinde anlamlı

Son olarak yapılan çalışmada, Maydeu-Olivares ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmada, 924 Kuzey Amerikalı ve 777 İspanyol üniversite öğrencisinin POY, POSY, ve KY ölçeklerinden elde ettiği puan ortalamalarının cinsiyet açısından farklılık gösterdiği bulunmuştur. Bu araştırmada ise elde edilen bulgulardan SPÇE-R'nin POSY ve KY ölçeklerinden alınan puan ortalamalarının, kız ve erkeklerde farklılık gösterdiği görülmüştür. Kızların POSY ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları erkeklerin aldığı puan ortalamalarından ve erkeklerin KY ölçeğinden aldıkları puan ortalamaları kızların aldığı puan ortalamalarından daha yüksek olarak bulunmuştur (Tablo 14).

Tablo 14

Üniversite Öğrencilerinin Cinsiyetlerine Göre SPÇE-R'nin Ölçeklerinden Aldıkları Puanların Ortalamaları, Standart Sapmaları, "t" Değerleri ve Anlamlılık Düzeyleri

SPÇE-R'nin Ölçekleri	\bar{X}		s		t Değerleri
	Kız (n=411)	Erkek (n=278)	Kız	Erkek	
POY	7.93	8.09	2.52	2.33	-0.85
POSY	15.91	14.03	7.66	7.14	3.23**
APÇ	53.98	52.51	12.02	10.86	1.63
İDY	6.27	6.75	3.72	3.32	-1.54
KY	3.78	4.84	4.04	4.50	-3.23**

**p < .001 düzeyinde anlamlı

SPÇE-R'nin Güvenilirlik Çalışmaları İle İlgili Bulgular

SPÇE-R'nin güvenilirliğini belirlemek için iki teknik kullanılmıştır. İlkinde ölçeklerin madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. ikincisinde, ölçeklerin ve envanterin tümünün iç tutarlık katsayıları hesaplanmıştır.

SPÇE-R'nin ölçeklerinin madde-toplam korelasyonları aşağıda hesaplanmıştır. Aşağıda POY, POSY, APÇ, İDY, KY ölçekleri sırayla verilmiştir.

POY ölçeği, 3 maddeden oluşmaktadır. Bunlar, 7., 9., 28. maddelerdir. Ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyon katsayıları, .36 (9.madde) ile .43 (9. ve 28. maddeler) arasında bulunmuştur (Tablo 15).

Tablo 15
POY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam
Korelasyon Katsayıları

Maddeler	\bar{X}	s	Mad.-Top. Kor. Kat.
9	2.52	1.11	.43
28	2.64	1.04	.43
7	2.83	1.12	.36

POSY ölçeği, 10 maddeden oluşmaktadır. Bunlar, 1., 2., 6., 12., 13., 17., 32., 36., 41., 50. maddelerdir. Ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyonları, .50 (13. ve 36. maddeler) ile .64 (41. ve 50. maddeler) arasında bulunmuştur (Tablo 16).

Tablo 16
POSY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam
Korelasyon Katsayıları

Maddeler	\bar{X}	s	Mad.-Top. Kor. Kat.
41	1.41	1.20	.64
50	1.50	1.17	.64
17	1.87	1.24	.60
12	2.23	1.15	.55
32	1.03	1.08	.55
1	1.39	1.00	.53
2	1.08	1.03	.52
6	1.76	1.17	.51
36	1.43	1.25	.50
13	1.42	1.11	.50

APÇ ölçeği, 20 maddeden oluşmaktadır. Bunlar, 11., 29., 33., 44., 49., 5., 20., 39., 47., 48., 18., 24., 40., 43., 46., 25., 26., 27., 35., 37. maddelerdir. Ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyonları, .31 (43. madde) ile .64 (48. madde) arasında bulunmuştur (Tablo 17).

Tablo 17

APÇ Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları

Maddeler	\bar{X}	s	Mad.-Top. Kor. Kat.
48	2.70	.94	.64
40	2.64	1.01	.62
25	2.85	.94	.60
24	2.80	1.03	.60
39	2.55	1.02	.60
37	2.73	.93	.60
47	2.91	.92	.58
33	2.61	.99	.56
44	2.66	.92	.56
49	2.61	.97	.55
18	3.00	.94	.54
29	2.62	1.02	.54
27	2.44	.95	.52
20	2.64	1.05	.51
46	2.09	1.03	.49
35	2.70	1.01	.46
26	3.07	.95	.44
11	2.71	.92	.44
5	2.57	1.08	.40
43	2.48	1.04	.31

KY ölçeği 6 maddeden oluşmaktadır Bunlar, 14., 16., 23., 30., 31, 10. maddelerdir. Ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyonları, .29 (10. madde) ile .70 (14. madde) arasında bulunmuştur. KY ölçeğinin 10 maddesi .30'dan küçük olduğu için envanterden çıkartılmıştır (Tablo 18). Geçerlik çalışmalarında ve iç tutarlık katsayılarının hesaplanmasında bu madde çıkartılmıştır.

Tablo 18

KY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları

Maddeler	\bar{X}	s	Mad.-Top. Kor. Kat.
14	.89	1.09	.70
31	.80	1.06	.68
30	.88	1.07	.66
23	.73	1.02	.62
16	.91	1.11	.62
10	1.42	1.09	.29

İDY ölçeği, 5 maddeden oluşmaktadır. Bunlar 3., 8., 21., 45., 52. maddelerdir. Ölçeğin maddelerinin madde-toplam korelasyonları, .38 (3. madde) ile .50 (8.madde) arasında bulunmuştur (Tablo 19).

Tablo 19
İDY Ölçeğinin Maddelerinin Ortalamaları, Standart Sapmaları, Madde-Toplam Korelasyon Katsayıları

Maddeler	\bar{X}	s	Mad.-Top. Kor. Kat.
8	1.48	1.12	.50
45	1.28	1.11	.48
21	1.74	1.17	.45
52	1.37	1.23	.45
3	1.05	1.02	.38

SPÇE-R'nin ölçeklerinin iç tutarlık katsayıları .60 (POY ölçeği) ile .90 (APÇ ölçeği) arasında değişmiştir (Tablo 20). Envanterin tümü için iç tutarlık katsayısı ise .74 olarak bulunmuştur.

Tablo 20
SPÇE-R' nin İç Tutarlık Katsayıları

Ölçekler	POY	POSY	APÇ	İDY	KY
İç Tutarlık Kat.	.60	.85	.90	.69	.86

SPÇE-R'nin Puanlanması ve Yorumlanması ile İlgili Bulgular

Sosyal problem çözme puanını hesaplamak için POY ve APÇ ölçekleri madde sayısına bölünmekte ve POSY, KY ve İDY ölçekleri madde sayısına bölündükten sonra ilgili ölçekten alınabilecek en yüksek puandan çıkartılmaktadır. Şu formülle hesaplanabilir: $POY / 3 + (40 - POSY) / 10 + (APÇ / 20) + 20 - (KY / 5) + 20 - (İDY / 5)$. Buradan elde edilen puanlar T standart puanlarına (Köklü ve Büyüköztürk 2000) ve yüzdelik sıra puanlarına çevrilmiştir. Sosyal problem çözme T standart puanları, erkekler için 73 ile 18 arasında; kızlar için 72 ile 18 arasında değişmiştir. POY ölçeği T standart puanları erkekler için 67 ile 24 arasında; kızlar

için 66 ile 19 arasında değişmiştir. POSY ölçeği T standart puanları erkekler için 82 ile 30 arasında; kızlar için 76 ile 29 arasında değişmiştir. APÇ ölçeği T standart puanları erkekler için 75 ile 22 arasında; kızlar için 72 ile 23 arasında değişmiştir. KY ölçeği T standart puanları erkekler için 81 ile 39 arasında; kızlar 88 ile 40 arasında; İçtepisel/dikkatsiz yaklaşım ölçeği T standart puanları erkekler için 78 ile 29 arasında; kızlar için 80 ile 32 arasında değişmiştir.

BÖLÜM V

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde SPÇE-R'nin Türk toplumu geçerli ve güvenilir bir envanter olup olmadığı elde edilen bulgular ışığında tartışılmış ve yorumlanmıştır. Tartışma ve yorumda alt problemlerin sırası takip edilmiştir.

SPÇE-R'nin Çeviri Eşdeğerliği İle İlgili Bulguların Tartışılması ve Yorumlanması

SPÇE-R'nin orjinal formu ile Türkçe formu arasındaki SPÇ puanı .82 olarak bulunmuştur. Bu katsayının yüksek olmasından dolayı iki formun eşdeğer olduğu söylenebilir.

SPÇE-R'nin Geçerlikle İlgili Bulgularının Tartışılması ve Yorumlanması

Yapılan faktör analizi sonuçları, POY, POSY, APÇ, İDY ve KY faktörlerinin sosyal problem çözmeyi belirlediğini göstermektedir. Envanteri oluşturan bu boyutlardan yola çıkarak probleme olumlu yönelme eğilimine sahip olan üniversite öğrencilerinin akılcı problem çözme becerilerini kullanarak problemle baş ettiklerini; buna karşın probleme olumsuz yönelme eğilimine sahip olan üniversite öğrencilerinin problem çözme girişiminde bulunmaktan kaçındıkları ya da akılcı problem çözme becerilerini eksik ya da yetersiz olarak kullandıkları söylenebilir.

Kız ve erkek öğrencilerin SPÇE-R'nden aldıkları puan ortalamaları açısından karşılaştırıldığında POSY ölçeğinde kızlar lehine ve KY ölçeğinde erkekler lehine anlamlı farklılıklar olduğu görülmektedir. Benzer şekilde, D'Zurilla ve arkadaşları (1998) tarafından 904 kişilik üniversite öğrencisi grubuna SPÇE-R uygulanmış ve POY, POSY ve KY ölçeklerinden alınan puan ortalamalarının cinsiyet açısından

farklılaştığı görülmüştür. Envanterin POY ölçeğinden alınan puan ortalamaları erkeklerde; POSY ölçeğinden alınan puan ortalamaları kızlarda ve KY ölçeğinden alınan puan ortalamaları erkeklerde yüksek olarak bulunmuştur. Maydeu-Olivares ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmada 924 Kuzey Amerikalı ve 777 İspanyol üniversite öğrencisine SPÇE-R uygulanmıştır. Birinci grupta POY, POSY ve KY ölçeklerinden alınan puan ortalamalarında ve ikinci grupta POSY ölçeğinden alınan puan ortalamalarında cinsiyet açısından farklılıklar bulunmuştur. POY ve KY ölçeklerinden alınan puan ortalamaları erkeklerde ve POSY ölçeğinden alınan puan ortalamaları kızlarda yüksek olarak bulunmuştur.

Görüldüğü gibi literatürdeki araştırmalarda ve bu araştırmada POSY ve KY ölçeklerinden alınan puan ortalamalarında cinsiyet açısından farklılıklar bulunmuştur. Aşağıda sırasıyla POSY ölçeğinden ve daha sonra KY ölçeğinden alınan puan ortalamalarının cinsiyet açısından farklılığı tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Üniversiteye devam eden kız öğrencilerin probleme olumsuz yönelme eğiliminde olmalarının nedeni, akılcı olmayan düşüncelerin yoğunluğunun erkek üniversite öğrencilerinden daha fazla (Bilge ve Arslan 2001) olması olabilir. Üniversiteye devam eden erkek öğrencilerin kız öğrencilerden problemlerden ve problem çözme açısından kaçınmaya eğilimli olmalarının nedeni, erkeklerin sosyal uyumlarının kızlardan daha düşük olması (Akbalık 2001) olabilir.

Envanterin ölçekleri arasındaki ilişkiler yüksek olmasa da anlamlı düzeyde olduğu söylenebilir. Maydeu-Olivares ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan araştırmada bulunan ölçekler arasındaki korelasyon katsayıları D'Zurilla ve Nezu (1996) tarafından bulunan korelasyon katsayılarından daha düşüktür. Maydeu-Olivares ve arkadaşları (2000) tarafından bu durum iki araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sayısındaki fark olarak açıklanmıştır. Bu araştırmada da korelasyon katsayılarının çok yüksek bulunmamasının nedeni örneklemin diğerlerinden daha küçük olması olabilir.

Envanterin ölçekleri ile PÇE'nin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları anlamlı, orta ve ortanın biraz altında bulunmuştur. D'Zurilla ve arkadaşları (1996) tarafından 120 üniversite öğrencisi ile yapılan benzer araştırmada katsayılar orta ve ortanın biraz üzerinde bulunmuştur. Bu araştırmada bulunan korelasyon katsayılarının orta ve ortanın altında bulunması araştırmaya katılan üniversite öğrencilerinin sayısının (n=33) yetersiz olmasından kaynaklanabilir. Envanterin POSY ve KY ölçeklerinin puan ortalamalarının cinsiyet açısından farklılık göstermesi, envanterin ölçekleri arasındaki ve PÇE'nin ölçekleri arasındaki ilişkilerin anlamlı olmasından dolayı envanterin geçerli olduğu söylenebilir.

SPÇE-R'nin Güvenilirlikle İlgili Bulgularının Tartışılması ve Yorumlanması

SPÇE-R'nin güvenilirlik çalışmaları için iç tutarlık katsayıları ve madde-toplam korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Aşağıda elde edilen bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır.

SPÇE-R'nin ölçeklerinin ve envanterinin tamamının iç tutarlık katsayıları POY ölçeği için .60; POSY ölçeği için .85; APÇ ölçeği için .90; İDY ölçeği için .69 ve KY ölçeği için .86 ve tüm envanter için .74 Bulunan iç tutarlık katsayıları kabul edilebilir ölçüdedir (Özdamar 1999). Bulunan korelasyon katsayıları POY için .60 ve İDY ölçeği için .69 bulunmuştur. Bu katsayılar, D'Zurilla ve Nezu (1996) tarafından bulunan korelasyon katsayılarından düşük bulunmuştur. Bunun nedeni bu ölçeklerden maddelerin eksilmesi olabilir.

SPÇE-R'nin madde-toplam korelasyonları POY ölçeği için .36 ile .43 arasında; POSY ölçeği için .50 ile .64 arasında; APÇ ölçeği için .31 ile .64; KY ölçeği için .29 ile .70; İDY ölçeği için .38 ile .50 arasında bulunmuştur. Maydeu-Olivares ve arkadaşları (2000) tarafından iki üniversite grubu için madde-toplam korelasyonları hesaplanmıştır. Birinci grup 924 Kuzey Amerikalı üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. İkinci grup 777 İspanyol üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Birinci grubun madde-toplam korelasyon katsayıları POY ölçeği için

.71 ile .73; POSY ölçeği için .70 ile .80; APÇ ölçeği için .52 ile .76; İDY ölçeği için .59 ile .70; KY ölçeği için .64 ile .84 arasında bulunmuştur. İkinci grup İspanyol üniversite öğrencilerinden oluşmaktadır. İkinci grubun madde-toplam korelasyon katsayıları POY ölçeği için .61 ile .70; POSY ölçeği için .56 ile .70; APÇ ölçeği için .51 ile .78; İDY ölçeği için .46 ile .74; KY ölçeği için .70 ile .85 arasında bulunmuştur. Aşağıda KY ölçeğinin 10. maddesinin madde-toplam korelasyon katsayısının .29 bulunması ve madde-toplam korelasyon katsayılarının Maydeu-Olivares ve arkadaşları (2000) tarafından bulunan katsayılardan düşük olması ölçekler arasında bulunan korelasyon katsayılarının düşük olmasından (Baykul 2000) kaynaklanabilir. Elde edilen iç tutarlık katsayılarına ve madde-toplam korelasyon katsayılarına dayanarak envanterin güvenilir olduğu söylenebilir.

BÖLÜM VI

VARGI VE ÖNERİLER

Bu bölümde ilk olarak envanterin geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulardan varılan sonuçlara yer verilmiştir. Daha sonra ise envanterin ileride yapılacak geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları ile önerilere yer verilmiştir.

SPÇE-R'nin iç tutarlık katsayıları POY ölçeği için .60; POSY ölçeği için .85; APÇ ölçeği için .90; İDY ölçeği için .69 ve KY ölçeği için .86 olarak bulunmuştur. Envanterin tamamı içinse iç tutarlık (güvenilirlik) katsayısı .74 olarak bulunmuştur. Envanterin madde-toplam korelasyonları maddelerin buldukları ölçekle yüksek olmayan fakat anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu göstermektedir. Güvenilirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlara göre envanterin güvenilir olduğu ileri sürülebilir.

689 üniversite öğrencisinden oluşan örneklem üzerinde yapılan faktör analizi sonucunda envanterin maddelerinin bir kaç madde hariç SPÇE-R'nin orjinal formundaki gibi kümelendiği görülmüştür. Dolayısıyla bu envanterin Sosyal Problem Çözme Modeli (D'Zurilla ve Nezu 1996)'ne uygun olduğu gözlenmiştir.

Envanterin ölçekleri arasında Sosyal Problem Çözme Modeli (D'Zurilla ve Nezu 1996)'ne uygun fakat orta düzeyde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Envanterin sosyal problem çözmeyi değerlendiren diğer envanter olan PÇE'nin ölçekleri ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu görülmektedir. Son olarak envanterin POSY ve KY ölçeklerinden elde edilen puan ortalamaları cinsiyet açısından farklılık gösterdiği görülmektedir. Bu ölçeklerin cinsiyet açısından farklılık göstermesi D'Zurilla ve arkadaşları (1998), Maydeu-Olivares (2000)'in araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Buna göre envanterin geçerli olduğu ileri sürülebilir.

Sosyal Problem Çözme Envanteri-R'nin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin başka çalışmalar da yapılabilir. Bu envanter kullanılarak üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme becerilerini değerlendirmeleri farklı değişkenler (iletişim becerileri, kararsızlık, güvengelik, akılcı olmayan düşünceler, akademik başarı, iyimserlik, kötümserlik, kaygı, sosyal uyum) açısından incelenebilir.

Bu araştırmanın örneklemini üniversite öğrencileri oluşturmuştur. Bunun dışındaki örneklemelerin (yaş grupları, meslek grupları, ilk ve orta öğretim kademeleri) sosyal problem çözmelerini değerlendirmeleri üzerinde çalışılabilir.

Envanterin benzer ölçekler geçerliği için sadece PÇE'nin ölçekleri ile SPÇE-R'nin ölçekleri arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. SPÇE-R ölçekleri ile benzerlikler gösteren yapıların ölçüldüğü envanterlerin ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenebilir. Türküm (2002)'ün literatür çalışması sonucunda stresle başa çıkma yolları seçme tarzları ile problem çözme arasında ilişki olduğu ileri sürmüştür. Bu anlamda Türküm tarafından geliştirilen Stresle Başa Çıkma Ölçeği'nin Sosyal Destek Arama, Soruna Yönelme ve Sorunla Uğraşmaktan Kaçınma alt ölçekleri ile SPÇE-R'nin ölçekleri arasındaki ilişkiler incelenebilir.

Envanterin APÇ ölçeği ve POSY ölçekleri madde sayısı POY, KY ve İDY ölçeklerine oranla daha fazla olduğu görülmektedir. Envanterin madde sayısı az olan ölçeklerine yeni maddeler eklenebilir. Böylelikle madde sayısı arttığı için iç tutarlık ve madde-toplam korelasyonlarında artış sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- AKBALIK, Gül. “Çatışma Ölçeği’nin (Üniversite Öğrencileri Formu) Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışması.” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt: II, Sayı: 16, 2001.
- ANASTASI, Anne. *Psychological Testing*, The MacMillan Company, New York, 1959.
- ANDERSON, John R. *The Adaptive Character of Thought*, Hillsdale N.J.L, Erlbaum Associates, 1990.
- BACANLI, Feride. “Kararsızlık Ölçeğinin Geliştirilmesi.” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt: II, Sayı: 14, 2000.
- BASMACI, Suna K. “Üniversite Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi.” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Malatya: İnönü Üniversitesi, 1998.
- BAYKUL, Yaşar. *Eğitimde ve Psikolojide Ölçme: Klasik Test Teorisi ve Uygulaması*, Ankara, ÖSYM Yayınları, 2000.
- BELZER, K. D., T. J. D’ZURILLA ve A. MAYDEU-OLIVARES. “Social Problem Solving and Trait Anxiety as Predictors of Worry in a College Student Population.” *Personality and Individual Differences*, 33, 2002: 573-585.
- BENJAFIELD, John G. *Cognition*. New Jersey, Prentice-Hall Inc., 1992.
- BİLGE, F. ve A. ARSLAN. “Akılcı Olmayan Düşünce Düzeyleri Farklı Üniversite Öğrencilerinin Problem Becerilerini Değerlendirmeleri.” *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 13, 2000: 7-18.

BOURNE, Lyle E. *Cognitive Processes*. Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, New Jersey, 1986.

BURNS, R. L. ve T. J. D'ZURILLA. "Individual Differences Perceived Information-Processing Styles in Stress and Coping Situations: Development and Validation of the Perceived Modes of Processing Inventory." *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 23, No. 4, 1999: 345-371.

BÜYÜKÖZTÜRK, Şener. *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Ankara, Pegem-a Yayıncılık, 2002.

CHANG, Edward C. "Cultural Differences, Perfectionism, and Suicidal Risk in a College Population: Does Social Problem Solving Still Matter?" *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 22, No. 3, 1998: 237-254.

COHEN, J. R., M. E. SWERDLIK ve S. M. PHILLIPS. *Psychological Testing and Assessment. An Introduction to Test and Measurement*, third edition, California, Mayfield Publishing Company, 1996.

ÇAM, Sabahattin. "İletişim Becerileri Eğitimi Programının Öğretmen Adaylarının Ego Durumlarına ve Problem Çözme Beceri Algılarına Etkisi." (Doktora Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

D'ZURILLA, T. J., E. C CHANG ve N. EDGAR. "Social Problem Solving Deficits and Hopelessness, Depression, and Suicidal Risk in College Students and Psychiatric Inpatients." *Journal of Clinical Psychology*, Vol.54, No.8, Dec. 1998: 1091-1107.

D'ZURILLA, T. J., M. NEZU ve A. MAYDEU-OLIVARES. *Social Problem Solving Inventory-Revised (SPSI-R)-Test Manual*, 1996.

D’ZURILLA, T. J., A. MAYDEU-OLIVARES ve G. L. KANT. “Age and Gender Differences in Social Problem Solving Ability.” *Personality and Individual Differences*, Vol. 25, 1998: 241-252.

D’ZURILLA, T. J. ve E. C. CHANG. “The Relations Between Social Problem Solving and Coping.” *Cognitive Therapy and Research*, Vol.19, No: 5, 1995: 547-562.

D’ZURILLA, T. J. ve C. F. SHEEDY. “The Relation Between Social Problem Solving Ability and Subsequent Level of Academic Competence in College Students.” *Cognitive Therapy and Research*, Vol.16, 1992: 589-599.

D’ZURILLA, T. J. ve M. NEZU. “Development and Preliminary Evaluation of the Social Problem-Solving Inventory: Psychological Assessment.” *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, Vol. 2 (2), June, 1990: 156-163.

D’ZURILLA, T. J. ve M. NEZU. “The Heppner and Krauskopf Approach: A Model of Personal Problem Solving or Social Skills?” *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 15, No.3, July, 1987: 463-470.

FERAH, Defne. “Kara Harp Okulu Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerini Algılamalarının ve Problem Çözme Yaklaşım Biçimlerinin Cinsiyet, Sınıf, Akademik Başarı ve Liderlik Yapma Açısından İncelenmesi.” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2000.

GLASS, Arnold. L. *Cognition*. New York, Newbery Awards Records Inc., 1986.

HEPPNER, P. P., J. HIBEL, W. G. NEAL, C. L. WEINSTEIN ve F. E. RABINOWITZ. “Personal Problem Solving: A Descriptive Study of Individual Differences.” *Journal of Counseling Psychology*, Vol. 29, No: 6, 1982: 580-590.

HEPPNER, P. P., C. H. .PETERSEN, "The Development and Implications of a Personal Problem Solving Inventory." *Journal of Counseling Psychology*, Vol.29, No:1, 1982: 66-75.

HEPPNER, P., P. ve C. J. KRAUSKOPF. "An Information Processing Approach to Personal Problem Solving." *The Counseling Psychologist*, Vol.15, 1987: 371-447.

HJELLE, Larry A. *Personality Theories*. McGraw-Hill Series in Psychology, 1982.

HOLYACK, Keith J. *An Invitation to Cognition Science*, Massachusetts Institute of Tehchnology, 1995.

HOVARDAOĞLU, Selim. *Davranış Bilimleri İçin İstatistik*, Ankara, Hatipoğlu Yayınları, 1994.

LANGE, Michael. *Fundamentals of Congnitive Psycholog*, The McGraw-Hills Companies, Inc, 1993.

MAYDEU-OLIVARES, A., A. RODRIGUEZ, J. GOMEZ-BENITO ve T. J. D'ZURILLA. "Psychometric Properties of the Spanish Adaption of the Social Problem Solving Inventory-Revised (SPSI-R)." *Personality and Individual Differences*, Vol. 29, 2000: 699-708.

MAYDEU-OLIVARES, A ve T. J. D'ZURILLA. "A Factor-Analytic Study of the Social Problem Solving Inventory: An Integration of Theory and Data." *Congitive Therapy and Research*, Vol. 20, No: 2, 1996: 115-133.

MCCABE, R. E., K. R. BLANKSTEIN ve J. S. MILLS. "Interpersonal Sensitivity and Social Problem Solving Relations with Academic and Social Esteem,

Depressive Symptoms, and Academic Performance.” *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 23, No: 6, 1999: 587-604.

MORGAN, Cliff. *Psikolojiye Giriş*, Ankara, Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Yayınları, 1981.

NEWELL, A. ve H. A. SIMON. *Human Problem Solving*, Englewood Cliff, NJ: Prentice Hall, 1972.

NİLGÜN, K. ve Ş. BÜYÜKÖZTÜRK. *Sosyal Bilimler İçin İstatistiğe Giriş*, Ankara, Pegem-a Yayıncılık, 2000.

ÖNER, Necla. *Türkiye’de Kullanılan Psikolojik Testler. Bir Başvuru Kaynağı*, 3. Basım, İstanbul, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, 1997.

ÖZDAMAR, Kazım. *SPSS for Windows ve MINITAB for Windows Paket Programları ile İstatistiksel Veri Analizi*, Eskişehir, Kaan Kitabevi, 1999.

ÖZGÜVEN, İbrahim E. *Psikolojik Testler*, Ankara, Yeni Doğu Matbaası, 1994.

RODRIGUEZ-FORNELLS, A. ve A. MAYDEU-OLIVARES. “Impulsive/Careless Problem Solving Style as Predictor of Subsequent Academic Achievement.” *Personality and Individual Differences*, Vol.28, 2000: 639-645.

SCHULTZ, Duane. *A History of Modern Psychology*, 3. Baskı, Harcourt Brace Jovanovich, Inc., 1981.

SERPER, Ö. ve M. AYTAÇ. *Örnekleme*, Bursa, Ezgi Kitabevi, 2000

SHEWCHUK, M.R., M. O. JOHNSON, R. T. ELLIOT. “Self-Appraised Social Problem Solving Abilities, Emotional Reactions and Actual Problem Solving Performance.” *Behaviour Research and Therapy*, Vol.38, 2000: 727-740.

ŞAHİN, N., N. H. ŞAHİN ve P.P. HEPPNER. "Psychometric Properties of the Problem Solving Inventory in a Group of Turkish University Students." *Cognitive Therapy and Research*, Vol. 17, No. 4, 1993.

TABACHNICK, B. G., L. S. FIDELL. *Using Multivariate Statistic*, Harper and Row Publisher, New York, 1983.

TURGUT, M. Fuat. *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*, Ankara, Tıpkı Basım, 1997.

TÜRKÜM, Sibel. "Stresle Başa Çıkma Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenilirlik Çalışmaları." *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt. II, Sayı: 18, 2002.

EK - 1

Örneklem Çapını Hesaplama Formülü

W_h = Tabakaların Evrene Oranı

S_h = Standart Sapma

S_h^2 = Varyans

$$V_{(y)} = (1/n) \cdot \sum (W_h^2 S_h^2 / W_h) - (1/N) \sum W_h^2 S_h^2$$

$$n_0 = \sum W_h^2 S_h^2 / V_y$$

$$n = n_0 / 1 + (n_0 / N)$$

FAKÜLTELER	N_h	W_h	S_h	S_h^2	W_h^2	n	Uyg
Eğitim Fakültesi (n1)	3606	0,28	2,38	5,66	0,08	191	217
Edebiyat Fakültesi (n2)	3447	0,26	2,5	6,25	0,07	177	162
Mühendislik Fakültesi (n3)	2386	0,18	2,49	6,20	0,03	124	119
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (n4)	1921	0,15	2,51	6,30	0,02	102	92
Fen Fakültesi (n5)	1713	0,13	2,5	6,25	0,02	88	99
	13073					682	689

EK – 2

SPÇE-R'nin Yönergesi

Aşağıda günlük yaşamda problemlerle karşılaştığınızda ortaya çıkabilecek bazı düşünce, duygu ve davranış tarzlarınız bulunmaktadır. Burada, sıradan güçlüklerden ya da hergün üstesinden başarıyla geldiğiniz baskılardan bahsedilmemektedir. Bu envanterde problem, yaşamımızda önemli bir yeri olan, size sıkıntı veren bir şeydir ve bu şeyin üstesinden nasıl geleceğiniz ya da sizi sıkmasına nasıl son vereceğiniz konusunda o anda bir fikre sahip değilsinizdir. Bu problem, düşünceleriniz, duygularınız, davranışlarınız öğretmenleriniz, patronunuzla ilişkiler gibi diğer insanlarla olan ilişkilerinizle ilgili veya eviniz, arabanız, mal varlığınız, paranız gibi sahip olduğunuz şeylerle ve çevrenizle ilgili olabilir.

Cümleleri okurken, kendinizi bugünlerde bir problemle karşılaştığınızda her zaman düşündüğünüz, hissettiğiniz ve davrandığınız şekilde değerlendiriniz. Lütfen her cümleyi dikkatli bir şekilde okuyunuz ve cevap formunda bu cümlenin size uygunluk derecesini, “Bana hiç uygun değil” ;”Bana çok az uygun”; “Bana kısmen uygun”; “Bana çok uygun”; “Bana tamamen uygun” ifadelerinden birine (X) işareti koyarak belirtiniz.

EK-3
STANDART PUANLAR TABLOSU

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI							
T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
19.45	72	73	19.3	19.45	100	100	19.3
19.4	72	72	19	19.4	100	100	19
19.35	72	70	18.7	19.35	100	99	18.7
19.3	71	70	18.68	19.3	99	99	18.68
18.52	68	69	18.43	18.52	99	99	18.43
18.5	68	68	18.23	18.5	99	98	18.23
18.45	68	67	17.97	18.45	99	98	17.97
18.22	67	66	17.72	18.22	98	98	17.72
18.15	67	66	17.67	18.15	98	97	17.67
18.1	67	66	17.6	18.1	98	97	17.6
17.95	66	66	17.57	17.95	97	96	17.57
17.9	66	65	17.37	17.9	97	96	17.37
17.88	66	65	17.3	17.88	97	95	17.3
17.8	66	64	17.25	17.8	96	95	17.25
17.73	65	64	17.2	17.73	96	95	17.2
17.72	65	64	17.18	17.72	96	94	17.18
17.62	65	64	17.17	17.62	96	94	17.17
17.6	65	64	17.15	17.6	95	94	17.15
17.57	65	63	16.98	17.57	95	93	16.98
17.55	65	63	16.87	17.55	95	93	16.87
17.52	64	63	16.82	17.52	95	93	16.82
17.48	64	63	16.78	17.48	94	92	16.78
17.45	64	62	16.67	17.45	94	92	16.67
17.42	64	62	16.65	17.42	94	91	16.65
17.4	64	62	16.57	17.4	93	91	16.57
17.38	64	62	16.53	17.38	93	91	16.53
17.35	64	61	16.4	17.35	93	90	16.4
17.3	64	61	16.38	17.3	93	90	16.38
17.28	64	61	16.35	17.28	92	89	16.35
17.27	63	61	16.33	17.27	92	89	16.33
17.22	63	61	16.32	17.22	92	88	16.32
17.18	63	61	16.28	17.18	92	88	16.28
17.17	63	60	16.18	17.17	91	87	16.18
17.15	63	60	16.13	17.15	91	86	16.13
17.12	63	60	16.1	17.12	90	86	16.1
17.1	63	60	16.08	17.1	90	85	16.08
17.07	63	59	16.02	17.07	90	85	16.02
17.05	63	59	15.98	17.05	90	85	15.98
17.03	63	59	15.93	17.03	90	84	15.93
16.93	62	59	15.92	16.93	88	84	15.92
16.88	62	59	15.9	16.88	88	84	15.9
16.85	62	59	15.88	16.85	88	83	15.88
16.8	62	59	15.8	16.8	87	82	15.8
16.72	61	58	15.78	16.72	87	82	15.78
16.7	61	58	15.77	16.7	87	81	15.77
16.68	61	58	15.75	16.68	86	81	15.75
16.67	61	58	15.73	16.67	86	81	15.73
16.65	61	58	15.72	16.65	86	80	15.72
16.6	61	58	15.68	16.6	85	79	15.68
16.6	61	58	15.67	16.6	85	78	15.67

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
16.58	61	58	15.65	16.58	85	78	15.65
16.53	61	58	15.62	16.53	84	77	15.62
16.45	60	58	15.6	16.45	84	77	15.6
16.4	60	58	15.57	16.4	84	76	15.57
16.37	60	58	15.55	16.37	84	76	15.55
16.32	60	57	15.52	16.32	83	76	15.52
16.3	60	57	15.45	16.3	83	75	15.45
16.25	60	57	15.43	16.25	82	75	15.43
16.23	59	57	15.4	16.23	82	74	15.4
16.2	59	57	15.35	16.2	82	74	15.35
16.08	59	57	15.33	16.08	81	73	15.33
16.07	59	56	15.28	16.07	80	73	15.28
16.05	59	56	15.27	16.05	80	72	15.27
16.03	59	56	15.25	16.03	80	72	15.25
16.02	59	56	15.23	16.02	79	71	15.23
16	59	56	15.2	16	79	70	15.2
15.98	58	56	15.17	15.98	79	70	15.17
15.97	58	56	15.13	15.97	79	69	15.13
15.95	58	56	15.12	15.95	78	69	15.12
15.95	58	56	15.08	15.95	78	68	15.08
15.93	58	56	15.07	15.93	77	68	15.07
15.9	58	55	15.05	15.9	77	67	15.05
15.87	58	55	15	15.87	76	66	15
15.85	58	55	14.98	15.85	76	66	14.98
15.83	58	55	14.92	15.83	76	65	14.92
15.77	58	55	14.9	15.77	75	65	14.9
15.75	58	55	14.88	15.75	75	65	14.88
15.73	58	55	14.87	15.73	75	63	14.87
15.7	57	55	14.82	15.7	74	63	14.82
15.68	57	54	14.78	15.68	74	63	14.78
15.58	57	54	14.73	15.58	74	62	14.73
15.57	57	54	14.63	15.57	74	62	14.63
15.53	57	54	14.6	15.53	73	61	14.6
15.52	57	54	14.58	15.52	73	61	14.58
15.5	57	53	14.55	15.5	73	60	14.55
15.48	57	53	14.5	15.48	72	60	14.5
15.45	56	53	14.48	15.45	72	59	14.48
15.43	56	53	14.42	15.43	72	58	14.42
15.42	56	53	14.4	15.42	72	58	14.4
15.4	56	53	14.35	15.4	71	57	14.35
15.37	56	53	14.32	15.37	71	56	14.32
15.35	56	52	14.3	15.35	71	56	14.3
15.33	56	52	14.28	15.33	70	55	14.28
15.32	56	52	14.23	15.32	70	55	14.23
15.28	56	52	14.18	15.28	70	54	14.18
15.27	56	52	14.17	15.27	69	54	14.17
15.25	56	52	14.15	15.25	69	53	14.15
15.22	56	52	14.12	15.22	69	53	14.12
15.18	55	52	14.08	15.18	69	53	14.08
15.15	55	51	14.07	15.15	68	51	14.07

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
15.12	55	51	14.03	15.12	68	51	14.03
15.07	55	51	14.02	15.07	68	50	14.02
15.03	55	51	13.95	15.03	67	50	13.95
15.03	55	51	13.93	15.03	67	50	13.93
15.02	55	51	13.92	15.02	66	49	13.92
14.98	55	51	13.87	14.98	66	49	13.87
14.97	55	51	13.85	14.97	66	48	13.85
14.95	54	51	13.83	14.95	66	47	13.83
14.93	54	50	13.82	14.93	65	46	13.82
14.92	54	50	13.77	14.92	65	46	13.77
14.9	54	50	13.72	14.9	65	45	13.72
14.88	54	50	13.67	14.88	64	44	13.67
14.87	54	50	13.65	14.87	64	43	13.65
14.85	54	50	13.63	14.85	63	43	13.63
14.83	54	49	13.55	14.83	63	43	13.55
14.82	54	49	13.53	14.82	62	42	13.53
14.75	54	49	13.52	14.75	62	42	13.52
14.7	54	49	13.5	14.7	62	42	13.5
14.67	53	49	13.43	14.67	61	41	13.43
14.65	53	49	13.42	14.65	61	41	13.42
14.6	53	49	13.4	14.6	60	40	13.4
14.58	53	49	13.33	14.58	60	40	13.33
14.57	53	48	13.25	14.57	59	39	13.25
14.55	53	48	13.22	14.55	59	39	13.22
14.53	53	48	13.2	14.53	58	39	13.2
14.52	53	48	13.17	14.52	57	38	13.17
14.5	53	48	13.13	14.5	57	38	13.13
14.48	53	48	13.12	14.48	57	38	13.12
14.45	53	48	13.1	14.45	57	37	13.1
14.43	52	47	13.07	14.43	56	37	13.07
14.42	52	47	13.05	14.42	56	36	13.05
14.4	52	47	13.03	14.4	55	36	13.03
14.38	52	47	13.02	14.38	55	35	13.02
14.37	52	47	12.97	14.37	55	35	12.97
14.35	52	47	12.95	14.35	54	34	12.95
14.33	52	47	12.92	14.33	54	34	12.92
14.32	52	46	12.78	14.32	54	34	12.78
14.28	52	46	12.77	14.28	54	33	12.77
14.27	52	46	12.75	14.27	53	33	12.75
14.25	52	46	12.73	14.25	53	32	12.73
14.23	52	46	12.72	14.23	53	32	12.72
14.22	52	46	12.7	14.22	52	31	12.7
14.2	52	46	12.67	14.2	52	31	12.67
14.18	51	46	12.65	14.18	52	30	12.65
14.17	51	46	12.63	14.17	52	29	12.63
14.15	51	45	12.57	14.15	51	29	12.57
14.08	51	45	12.48	14.08	51	28	12.48
14.07	51	45	12.42	14.07	51	28	12.42
14.03	51	45	12.4	14.03	51	27	12.4
13.98	51	45	12.38	13.98	50	27	12.38

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
13.95	51	45	12.37	13.95	50	26	12.37
13.93	51	45	12.35	13.93	49	26	12.35
13.9	50	44	12.32	13.9	49	25	12.32
13.87	50	44	12.3	13.87	49	25	12.3
13.83	50	44	12.25	13.83	48	25	12.25
13.8	50	44	12.23	13.8	48	24	12.23
13.78	50	44	12.2	13.78	48	24	12.2
13.77	50	44	12.15	13.77	48	23	12.15
13.75	50	43	12.07	13.75	47	22	12.07
13.73	50	43	12.02	13.73	47	22	12.02
13.72	50	43	12	13.72	47	22	12
13.68	50	43	11.97	13.68	46	21	11.97
13.67	49	43	11.87	13.67	46	20	11.87
13.63	49	42	11.77	13.63	46	20	11.77
13.6	49	42	11.72	13.6	45	20	11.72
13.57	49	42	11.7	13.57	45	19	11.7
13.55	49	42	11.68	13.55	45	19	11.68
13.53	49	42	11.65	13.53	44	18	11.65
13.52	49	41	11.6	13.52	44	18	11.6
13.5	49	41	11.57	13.5	43	17	11.57
13.48	49	41	11.47	13.48	43	17	11.47
13.47	49	41	11.38	13.47	42	17	11.38
13.42	49	40	11.27	13.42	42	16	11.27
13.4	48	39	10.98	13.4	42	15	10.98
13.37	48	38	10.82	13.37	41	15	10.82
13.35	48	38	10.8	13.35	41	15	10.8
13.32	48	38	10.7	13.32	41	14	10.7
13.27	48	37	10.62	13.27	40	14	10.62
13.23	48	37	10.58	13.23	40	14	10.58
13.22	48	37	10.57	13.22	40	13	10.57
13.2	48	37	10.53	13.2	39	13	10.53
13.18	48	37	10.5	13.18	39	13	10.5
13.17	48	37	10.42	13.17	39	12	10.42
13.15	47	37	10.4	13.15	38	11	10.4
13.13	47	36	10.37	13.13	38	11	10.37
13.12	47	36	10.3	13.12	38	10	10.3
13.1	47	36	10.2	13.1	38	10	10.2
13.05	47	36	10.18	13.05	38	9	10.18
13.03	47	35	9.93	13.03	37	9	9.93
13.02	47	34	9.87	13.02	37	8	9.87
12.97	47	34	9.82	12.97	37	8	9.82
12.95	47	34	9.8	12.95	36	8	9.8
12.93	47	34	9.68	12.93	36	7	9.68
12.9	46	33	9.57	12.9	35	7	9.57
12.88	46	33	9.52	12.88	35	7	9.52
12.87	46	32	9.3	12.87	34	6	9.3
12.85	46	31	9.03	12.85	34	6	9.03
12.83	46	31	8.93	12.83	34	5	8.93
12.8	46	30	8.9	12.8	33	5	8.9
12.73	46	29	8.47	12.73	33	5	8.47

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
12.7	46	29	8.45	12.7	33	4	8.45
12.65	46	28	8.25	12.65	32	4	8.25
12.63	45	28	8.22	12.63	32	4	8.22
12.62	45	28	8.17	12.62	31	3	8.17
12.6	45	27	8.13	12.6	31	3	8.13
12.58	45	26	7.72	12.58	30	3	7.72
12.57	45	24	7.38	12.57	30	2	7.38
12.55	45	24	7.37	12.55	29	2	7.37
12.53	45	24	7.23	12.53	29	1	7.23
12.52	45	23	6.95	12.52	29	1	6.95
12.5	45	18	5.87	12.5	29	1	5.87
12.47	45		5.53	12.47	28	0	5.53
12.45	45			12.45	28		
12.43	45			12.43	28		
12.4	45			12.4	27		
12.33	44			12.33	27		
12.3	44			12.3	26		
12.25	44			12.25	26		
12.23	44			12.23	26		
12.18	44			12.18	26		
12.17	44			12.17	25		
12.15	44			12.15	25		
12.13	44			12.13	25		
12.1	43			12.1	24		
12.05	43			12.05	24		
12.03	43			12.03	24		
12	43			12	24		
11.88	43			11.88	23		
11.87	42			11.87	23		
11.83	42			11.83	23		
11.78	42			11.78	22		
11.75	42			11.75	22		
11.73	42			11.73	22		
11.65	42			11.65	21		
11.6	41			11.6	21		
11.58	41			11.58	21		
11.57	41			11.57	21		
11.55	41			11.55	20		
11.53	41			11.53	20		
11.52	41			11.52	20		
11.48	41			11.48	20		
11.47	41			11.47	19		
11.45	41			11.45	19		
11.42	41			11.42	19		
11.38	41			11.38	18		
11.33	40			11.33	18		
11.32	40			11.32	18		
11.28	40			11.28	17		
11.27	40			11.27	17		
11.25	40			11.25	17		

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
11.2	40			11.2	16		
11.18	40			11.18	16		
11.17	40			11.17	15		
11.15	40			11.15	15		
11.13	40			11.13	15		
11.12	40			11.12	14		
11.08	39			11.08	14		
11.05	39			11.05	14		
11	39			11	13		
10.85	39			10.85	13		
10.75	38			10.75	13		
10.73	38			10.73	13		
10.72	38			10.72	12		
10.68	38			10.68	12		
10.62	38			10.62	12		
10.57	37			10.57	12		
10.53	37			10.53	11		
10.5	37			10.5	11		
10.48	37			10.48	11		
10.47	37			10.47	11		
10.45	37			10.45	11		
10.32	36			10.32	10		
10.27	36			10.27	10		
10.17	36			10.17	10		
10.15	36			10.15	9		
10.13	36			10.13	9		
10.1	36			10.1	9		
10.07	35			10.07	9		
10.05	35			10.05	8		
9.88	35			9.88	8		
9.87	35			9.87	8		
9.82	35			9.82	7		
9.7	34			9.7	7		
9.63	34			9.63	7		
9.62	34			9.62	7		
9.57	34			9.57	6		
9.47	33			9.47	6		
9.42	33			9.42	6		
9.4	33			9.4	6		
9.18	32			9.18	5		
9.07	32			9.07	5		
9.05	32			9.05	5		
8.97	31			8.97	5		
8.95	31			8.95	4		
8.88	31			8.88	4		
8.87	31			8.87	4		
8.82	31			8.82	4		
8.77	30			8.77	3		
8.35	29			8.35	3		
8.3	29			8.3	3		

SOSYAL PROBLEM ÇÖZME STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
8.22	28			8.22	3		
8.2	28			8.2	2		
7.75	26			7.75	2		
7.73	26			7.73	2		
7.68	26			7.68	2		
7.63	26			7.63	2		
7.6	26			7.6	1		
7.27	25			7.27	1		
7.22	24			7.22	1		
6.45	21			6.45	1		
5.53	18			5.53	0		

PROBLEME OLUMLU YÖNELME ÖLÇEĞİ STANDART PUANLARI

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
12	66	67	12	12	100	100	12
11	62	62	11	11	91.2	95.3	11
10	58	58	10	10	82.7	83.3	10
9	54	54	9	9	71.5	69.1	9
8	50	50	8	8	55.7	51.8	8
7	46	45	7	7	43.6	37.8	7
6	42	41	6	6	28.0	25.5	6
5	38	37	5	5	17.3	14.7	5
4	34	32	4	4	8.8	7.9	4
3	30	28	3	3	4.6	3.6	3
2	26	24	2	2	2.2	1.1	2
1	23			1	0.7		
0	19			0	0.1		

PROBLEME OLUMSUZ YÖNELME ÖLÇEĞİ STANDART PUANLARI

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
36	76	82	37	36	100	100	37
35	75	79	35	35	99.8	99.6	35
34	74	77	33	34	99.0	99.3	33
33	72	74	31	33	98.1	98.6	31
32	71	72	30	32	97.1	97.8	30
31	70	71	29	31	96.4	97.5	29
30	68	70	28	30	95.1	96.8	28
29	67	68	27	29	94.9	96.4	27
28	66	67	26	28	93.4	94.2	26
27	64	65	25	27	92.0	93.2	25
26	63	64	24	26	90.5	92.4	24
25	62	63	23	25	88.1	90.6	23
24	61	61	22	24	85.2	87.4	22
23	59	60	21	23	82.5	84.2	21
22	58	58	20	22	80.3	80.9	20
21	57	57	19	21	77.1	78.1	19
20	55	56	18	20	74.9	74.1	18
19	54	54	17	19	70.3	70.1	17
18	53	53	16	18	65.2	65.1	16
17	51	51	15	17	60.1	61.2	15
16	50	50	14	16	55.7	55.4	14
15	49	49	13	15	49.9	49.6	13
14	48	47	12	14	44.5	45.0	12
13	46	46	11	13	39.9	38.8	11
12	45	44	10	12	36.5	33.5	10
11	44	43	9	11	31.4	29.5	9
10	42	42	8	10	27.0	25.2	8
9	41	40	7	9	21.9	20.9	7
8	40	39	6	8	16.1	16.2	6
7	38	37	5	7	12.9	10.8	5
6	37	36	4	6	10.7	6.8	4
5	36	35	3	5	8.5	4.0	3
4	34	33	2	4	5.8	2.5	2
3	33	32	1	3	3.4	2.2	1
2	32	30	0	2	2.4	0.7	0
1	31			1	1.5		
0	29			0	0.5		

AKILCI PROBLEM ÇÖZME ÖLÇEĞİ STANDART PUANLARI							
T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
80	72	75	80	80	100	100	80
79	71	73	78	78	99.8	99.6	78
78	70	73	77	77	99.5	99.3	77
77	69	72	76	76	99.3	98.6	76
76	68	71	75	75	99.0	98.2	75
75	67	70	74	74	98.1	97.5	74
74	67	69	73	73	97.1	96.4	73
73	66	68	72	72	95.1	96.0	72
72	65	67	71	71	92.7	95.0	71
71	64	66	70	70	92.0	94.6	70
70	63	65	69	69	91.0	93.9	69
69	63	64	68	68	89.5	93.5	68
68	62	63	67	67	88.1	92.8	67
67	61	62	66	66	85.9	92.4	66
66	60	62	65	65	84.2	91.4	65
65	59	61	64	64	83.2	89.6	64
64	58	60	63	63	80.3	87.4	63
63	58	59	62	62	77.4	84.2	62
62	57	58	61	61	74.5	79.5	61
61	56	57	60	60	72.0	77.7	60
60	55	56	59	59	68.4	73.7	59
59	54	55	58	58	65.2	70.9	58
58	53	54	57	57	63.2	67.6	57
57	53	53	56	56	58.9	64.0	56
56	52	52	55	55	55.2	59.0	55
55	51	51	54	54	52.8	54.0	54
54	50	50	53	53	48.9	51.4	53
53	49	50	52	52	47.0	46.0	52
52	48	49	51	51	43.8	41.4	51
51	48	48	50	50	39.9	37.8	50
50	47	47	49	49	38.4	36.0	49
49	46	46	48	48	35.5	33.5	48
48	45	45	47	47	31.9	29.9	47
47	44	44	46	46	28.5	28.8	46
46	43	43	45	45	25.8	26.6	45
45	43	42	44	44	23.6	22.7	44
44	42	41	43	43	20.9	20.5	43
43	41	40	42	42	20.0	18.7	42
42	40	39	41	41	18.2	16.9	41
41	39	38	40	40	16.8	15.1	40
40	38	38	39	39	14.8	12.9	39
39	38	37	38	38	13.6	10.1	38
38	37	36	37	37	12.7	9.4	37
37	36	35	36	36	10.7	8.3	36
36	35	34	35	35	9.7	6.8	35
35	34	33	34	34	7.1	6.1	34
34	33	32	33	33	6.6	5.4	33
32	32	31	32	32	3.9	4.7	32
29	29	30	31	29	2.7	2.5	31
28	28	28	29	28	1.7	2.2	29

AKILCI PROBLEM ÇÖZME ÖLÇEĞİ STANDART PUANLARI (DEVAMI)

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
27	28	26	26	27	1.5	1.8	27
25	26	26	26	25	1.2	1.4	26
24	25	22	22	24	1.0	0.4	22
22	23			22	0.7		

İÇTEPİSEL/DİKKATSİZ YAKLAŞIM ÖLÇEĞİ STANDART PUANLARI

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
18	80	76	16	18	100	99.4	16
17	78	73	15	17	99.8	98.7	15
16	75	70	14	16	99.0	97.5	14
15	72	67	13	15	98.5	95.1	13
14	69	64	12	14	97.1	91.6	12
13	67	61	11	13	94.9	86.4	11
12	64	58	10	12	91.2	80.4	10
11	61	55	9	11	84.7	73.1	9
10	59	52	8	10	79.6	67.3	8
9	56	49	7	9	73.0	59.1	7
8	53	47	6	8	67.9	48.8	6
7	51	44	5	7	60.3	39.2	5
6	48	41	4	6	51.6	28.7	4
5	45	38	3	5	44.0	19.9	3
4	43	35	2	4	33.1	12.5	2
3	40	32	1	3	22.9	6.8	1
2	37	29	0	2	15.8	2.9	0
1	35			1	8.3		
0	32			0	3.9		

KAÇINMACI YAKLAŞIM ÖLÇEĞİ STANDART PUANLARI

T PUANLARI				YÜZDELİK SIRA PUANLARI			
Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan	Ham Puan	Kız	Erkek	Ham Puan
16	88	81	15	16	100	100	15
15	85	75	13	15	99.8	99.3	13
14	82	73	12	14	99.3	97.1	12
13	79	70	11	13	99.0	95.3	11
12	76	67	10	12	98.3	93.5	10
11	73	64	9	11	97.8	92.1	9
10	70	62	8	10	96.4	87.4	8
9	67	59	7	9	94.9	83.5	7
8	64	56	6	8	91.7	77.7	6
7	61	53	5	7	88.8	70.9	5
6	58	50	4	6	85.4	62.6	4
5	55	48	3	5	81.3	54.7	3
4	52	45	2	4	73.2	47.1	2
3	49	42	1	3	63.5	35.6	1
2	46	39	0	2	54.0	21.9	0
1	43			1	45.0		
0	40			0	32.4		

SPÇE-R'DEN ÖRNEK MADDELER

Probleme Olumlu Yönelme Ölçeği

7. Bir problemi çözmek için ilk girişimim başarısız olsa bile, ısrar edersem ve kolayca vazgeçmezsem sonunda iyi bir çözüm bulacağımı biliyorum.

28. Güç bir problemle yeterince uğraşırsam, onu tek başıma çözebileceğime inanırım.

Probleme Olumsuz Yönelme Ölçeği

1. Problemlerimi çözmek yerine, endişelenerek çok zaman harcarım.

50. Bir problemi çözerken ilk girişimim başarısız olursa, cesaretim kırılır ve moralim bozulur.

Akılcı Problem Çözme Ölçeği

5. Bir problemi çözerken sıklıkla farklı çözüm yolları düşünür ve daha sonra bunlardan bazılarını daha iyi bir çözüm elde etmek için bir araya getiririm.

49. Bir problemi anlamakta sıkıntı çektiğimde, onu anlamak için daha açık ve somut bilgiler toplarım.

İçtepisel/Dikkatsiz Yaklaşım Ölçeği

3. Karar verirken tüm seçeneklermi yeteri kadar dikkatli değerlendirmem.

45. Bir problemi çözerken aklıma gelen ilk iyi düşünceyi uygularım.

Kaçınmacı Yaklaşım Ölçeği

14. Yaşamımda bir problemle karşılaştığımda, onu çözmeyi mümkün olduğu kadar ertelerim.

30. Problemlerimin çözümü konusunda bir şeyler yapmak için çok geç olana kadar, onları çözmeyi ertelerim.

EK – 5

SPÇE-R'den Çıkartılan Maddeler

SPÇE-R'nin Orjinal Formundakinden Farklı Faktöre Yerleşen Maddeler

15. Bir problemi çözdükten sonra tüm sonuçları dikkatlice değerlendirmek için zaman harcamam.

19. Yaşamımda karşılaştığım problemlerle mümkün olduğu kadar çabuk uğraşmak isterim.

22. Bir probleme uygulanabilecek olası farklı çözümler için çok fazla düşünce ortaya koyamam.

38. Problemim olduğunda bunu, bir probleme sahip olmanın bazı olumlu yanlarından yararlanmak için bir mücadele ya da fırsat olarak görmeye çalışırım.

42. Güç bir problemle karşılaştığımda, başkalarına çözdürürüm.

Madde Yükleri (.30)'dan Küçük Olduğu İçin Envanterden Çıkartılan Maddeler

4. Karar verirken tüm seçeneklerimi yeteri kadar dikkatli değerlendirmem.

34. Bir karar vermek zorunda kaldığımda, her seçeneğin avantaj ve dezavantajlarını düşünmek için zaman harcamam.

Madde-Toplam Korelasyon Katsayısı (.30)'dan Küçük Olan Madde

10. Bir problemi çözmeden önce, problemin kendiliğinden çözümlenip çözülmediğini görmek için beklerim.